Onderzoek armoedebeleid

‘Regie op stille krachten’

Rekenkamer commissie

gemeente Steenbergen

27 november 2017

Managementsamenvatting

De rekenkamercommissie constateert dat Steenbergen, net als andere gemeenten in de regio, te maken heeft met het vraagstuk van armoede. In Steenbergen is het vraagstuk een fractie groter dan in andere regionale gemeenten met minder dan 30 duizend inwoners, maar kleiner dan in steden als Bergen op Zoom en Roosendaal.

Steenbergen heeft in samenwerking met Woensdrecht en Bergen op Zoom een set voorzieningen voor de doelgroep. Het gaat om regelingen zoals de collectieve ziektekostenverzekering, de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen en de regeling ter bevordering van maatschappelijke participatie door schoolgaande kinderen. Met deze voorzieningen heeft de gemeente een gevulde 'gereedschapskist' om de nadelige effecten van armoede te beperken. De gemeente heeft door de minimascans van Stimulansz inzicht in hoe de doelgroep zich qua omvang heeft ontwikkeld en wat de maximale verwachting daarover is. Er is de afgelopen jaren een groeiend budget beschikbaar en er is – met uitzondering van 2016 – de afgelopen jaren geen sprake geweest van onderbesteding in financiële zin.

De rekenkamercommissie signaleert een aantal verbeterpunten rond het Steenbergse armoedebeleid. Een punt van aandacht is dat de gemeente Steenbergen geen overkoepelend beleid voor het thema armoede heeft. Het vaststellen van een dergelijk beleidskader is relevant omdat de gemeente daarin uiteenzet wat zij wil bereiken op het gebied van armoedebeleid en op welke wijze de diverse regelingen daarbij passen. Ook is het, door het ontbreken van doelen, niet mogelijk te bepalen in hoeverre de uitvoering in Steenbergen doeltreffend is.

De toegankelijkheid van de voorzieningen is niet voldoende. De informatievoorziening op de website van de gemeente is onoverzichtelijk en onduidelijk en ook de doorverwijzingen naar de Vraagwijzer en de ISD zijn niet duidelijk. Er zijn signalen dat niet iedereen die ervoor in aanmerking komt gebruik maakt van de voorzieningen.

Er zijn diverse organisaties binnen de Steenbergse gemeenschap actief bezig met armoedebestrijding. Naast de Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD) gaat het onder meer om de Voedselbank, stichting Leergeld, de stichting Schuldhulpmaatje. Ook diverse scholen zijn betrokken bij het signaleren van armoede en het tegengaan van eventuele nadelige effecten in het onderwijsveld. Er is echter geen sprake van een goed functionerend netwerk waarin alle partijen, ook de meer op afstand staande, verbonden zijn. De gemeente Steenbergen geeft geen invulling aan een regie- en spilfunctie.

De gemeenteraad is niet op de hoogte van budget en uitgaven in het minimabeleid. Doordat het college de kwartaalrapportages niet met de raad deelt, noch de informatie daaruit rapporteert aan de raad, is de raad niet op de hoogte van de ontwikkelingen in het domein van het minimabeleid en achtergronden van deze ontwikkelingen.

Inhoud

1. Inleiding 4
1.1 Introductie 4
1.2 Hoofdvraag, onderzoeksvragen en referentiekaderkader 4
1.3 Afbakening en onderzoeksmethodiek 5
1.4 Leeswijzer 6
2. Bevindingen 7
2.1 Het beleidskader 7
2.2 Voorzieningen van het armoedebeleid inclusief het jeugdarmoedebeleid 10
2.3 Maatschappelijk vangnet 14
2.4 Ontwikkeling van de doelgroep, budget en uitgaven. 19
2.5 Informeren van de raad 24
3. Conclusies en aanbevelingen 27
3.1 Conclusies 27
3.2 Aanbevelingen 28
Bijlage 1. Bestuurlijke reactie 30
Bijlage 2. Nawoord rekenkamercommissie 34
Bijlage 3. Geraadpleegde personen 35
Bijlage 4. Gemeentelijk overzicht minimaregelingen 36
Bijlage 5. Benchmark 40

1. Inleiding

1.1 Introductie

In 2015 vermoedde de raad dat er sprake was van onderbenutting van het budget voor armoedebeleid. Dat was voor de rekenkamercommissie de aanleiding een quickscan op te zetten, om in kaart te brengen welke voorzieningen er voor de minima waren en of er sprake was van onderbenutting. Indien dat het geval was, zou de achtergrond van de onderbenutting ook onderzocht worden.

In 2016 speelden enkele wisselingen in de rekenkamercommissie. Mede daardoor werd het onderzoek uitgesteld. In de nieuwe samenstelling besloot de rekenkamercommissie in samenspraak met het onderzoeksbureau om de opzet voor de quickscan te herzien. Dat leidde uiteindelijk tot een omvangrijk rekenkameronderzoek naar het totaalconcept van armoedebeleid in Steenbergen: zowel het in kaart brengen van het beleid, de uitvoering van het beleid als de ervaringen van de doelgroep. De initiële vraag over onderbenutting is onderdeel van het onderzoek gebleven, nu echter verwerkt in een deelvraag over de ontwikkeling van het budget en de uitgaven. Het onderzoek heeft plaats gevonden in de zomer van 2017 en het resultaat is weergegeven in dit rapport.

1.2 Hoofdvraag, onderzoeksvragen en referentiekaderkader

Voor het onderzoek naar armoedebeleid heeft de rekenkamercommissie Steenbergen de volgende hoofdvraag geformuleerd:

Op welke wijze geeft de gemeente Steenbergen uitvoering aan het armoedebeleid, welke effecten treden daarbij op en wat zijn de ervaringen van de doelgroep?

Concreet laat zich dit vertalen in de volgende vragen en het daarbij behorende referentiekader:

Onderzoeksvraag		Referentiekader
1	Wat is het beleidskader voor het armoede- en armoedebeleid in Steenbergen in de periode 2013 tot en met 2016?	De gemeente heeft een actueel beleidskader voor armoedebeleid.
2	In hoeverre heeft de gemeente specifiek aandacht voor jeugdarmoede?	De gemeente heeft expliciet beleid gericht op het tegengaan van jeugdarmoede.

Onderzoeksvraag		Referentiekader
3	a. Welke voorzieningen heeft de gemeente in het kader van het armoedebeleid? b. In hoeverre zijn deze voorzieningen toegankelijk voor de doelgroep? c. In hoeverre speelt de gemeente een centrale rol?	De gemeente heeft – op basis van dit beleid en passend binnen wet- en regelgeving – een op de doelgroep van het armoedebeleid toegesneden set voorzieningen voor de doelgroep. De voorzieningen dragen bij aan de doelen van het gemeentelijk armoedebeleid. De voorzieningen zijn passend in vergelijking met hetgeen andere gemeenten aanbieden (in de regio, vergelijkbare gemeenten). De voorzieningen zijn toegankelijk; dat wil zeggen dat ze eenvoudig vindbaar zijn en dat er geen drempels zijn voor de doelgroep om er gebruik van te maken.
4	a. Welke andere organisaties spelen een rol in het armoedebeleid in Steenbergen? b. Welke faciliteiten bieden deze voor de doelgroep? c. In hoeverre is er sprake van een geïntegreerde keten rond armoedebeleid (een 'vangnet') gericht op het tegengaan van armoede en het beperken van een eventueel sociaal isolement?	Er is een vangnet van elkaar aanvullende organisaties in Steenbergen die zich richten op het tegengaan van armoede. De gemeente vervult een regie- dan wel een spilfunctie in de uitvoering van het armoedebeleid.
5	Hoe is de ontwikkeling van de doelgroep geweest in de periode 2013 tot en met 2016?	De gemeente heeft de ontwikkeling van de doelgroep in beeld.
6	Hoe is de ontwikkeling van het budget en de uitgaven geweest in de periode 2013 tot en met 2016?	De uitgaven zijn in lijn met het budget; er is geen sprake van grote onderbenutting of van overschrijding van het budget (afwijking > 25%). Het college heeft inzicht in de achtergrond van eventuele afwijkingen en stuurt daarop bij.
7	Op welke wijze is de raad geïnformeerd over budget en uitgaven in het kader van het armoedebeleid?	Het college informeert de raad minimaal jaarlijks over budget en uitgaven in het kader van het armoedebeleid. Ook biedt het college inzicht in de ontwikkeling en de achtergrond van de ontwikkeling.

1.3 Afbakening en onderzoeksmethodiek

Het rapport richt zich op het brede begrip armoedebeleid. Het minimabeleid maakt onderdeel uit van het armoedebeleid. De uitvoering van de huidige Participatiewet en de voormalige Wet Werk en Bijstand (WWB, tot 1 januari 2015) wordt alleen meegenomen voor zover het relevant is voor het armoedebeleid. Het onderzoek richt zich op de periode 2013-2016, met een doorkijkje naar 2017.

Voor het onderzoek zijn meerdere onderzoeksmethoden gebruikt: documentanalyse, diepte-interviews en een beknopte schriftelijke enquête onder de doelgroep. De eerste stap in het onderzoek betrof een oriënterend groepsgesprek met diverse stakeholders vanuit de gemeente

Steenbergen en de Intergemeentelijke Sociale Dienst Brabantse Wal (ISD). In deze bijeenkomst zijn de onderzoekers bijgepraat over de structuur en de uitvoering van het armoedebeleid. Op basis van dit gesprek en het onderzoeksvoorstel heeft de gemeente haar documentatie omtrent armoedebeleid gedeeld met het onderzoeksbureau. Dit was de start voor de tweede fase van het onderzoek: de documentanalyse. De documentanalyse gaf diverse antwoorden op de onderzoeksvragen, maar leverde ook diverse vragen op. Deze vragen kwamen aan bod in de tweede onderzoeksmethode: de diepte-interviews. Met diverse personen en organisaties in de bestrijding van armoede in Steenbergen zijn gesprekken gevoerd. Deze interviews hadden onder meer tot doel om meer informatie te verzamelen over het armoedebeleid en om bevindingen vanuit de documentenanalyse te verifiëren dan wel te verduidelijken.

Naast de gebruikelijke onderzoeksmethoden voor rekenkameronderzoek kent dit rapport ook een kwalitatieve evaluatie van de uitvoering van het armoedebeleid vanuit het perspectief van de doelgroep. Door middel van een enquête onder cliënten van de Voedselbank, aangevuld met enkele diepte-interviews, geeft dit rapport inzage in ervaringen van cliënten bij de uitvoering van het armoedebeleid in Steenbergen.

1.4 Leeswijzer

De zeven onderzoeksvragen komen achtereenvolgens aan bod in de paragrafen 2.1 tot en met 2.5 van dit rapport. Elke paragraaf begint met een oordeel over de mate waarin de gemeente voldoet aan het – per onderzoeksvraag- gespecificeerde referentiekader. Vervolgens wordt ingegaan op de beantwoording van de betreffende onderzoeksvraag. Elke paragraaf sluit af met de onderbouwing van de score gerelateerd aan het referentiekader. Hoofdstuk 3 bevat ten slotte de conclusies en aanbevelingen.

2. Bevindingen

2.1 Het beleidskader

Deze paragraaf gaat in op de volgende onderzoeksvraag:
Wat is het beleidskader voor het armoede- en armoedebeleid in Steenbergen in de periode 2013 tot en met 2016?

Referentiekader	Score
De gemeente heeft een actueel beleidskader voor armoedebeleid.	De gemeente voldoet niet

De organisatiestructuur

Het armoedebeleid in gemeente Steenbergen is gebaseerd op meerdere regelingen en verordeningen. De uitvoering is sinds 2012 bij de Intergemeentelijke Sociale Dienst Brabantse Wal (ISD) belegd. De ISD is een gemeenschappelijke regeling (GR) van Bergen op Zoom, Woensdrecht en Steenbergen. De uitvoeringsorganisatie van deze GR is gemeente Bergen op Zoom, afdeling Sociale Zaken. De medewerkers van de ISD zijn in dienst van gemeente Bergen op Zoom en functioneren onder de verantwoordelijkheid van het college van Burgemeester en Wethouders van Bergen op Zoom. De drie samenwerkende gemeenten voeren de regie over (de kwaliteit van) de bedrijfsvoering en de taakuitvoering van de uitvoeringsorganisatie. Het gemeenschappelijk orgaan, bestaande uit de verantwoordelijk wethouders uit de deelnemende gemeenten, is verantwoordelijk voor de planning en controlcyclus. Daarnaast monitort het de algemene gang van zaken rond de samenwerking en het functioneren van de uitvoeringsorganisatie en de bedrijfsvoering.[1] Steenbergen heeft binnen de eigen ambtelijke organisatie een regiefunctionaris aangewezen. Deze regiefunctionaris is de schakel tussen de ISD en de gemeente. De regiefunctionaris voedt de ISD met wensen en ideeën vanuit de gemeente en koppelt wensen en ideeën vanuit de ISD terug aan de gemeente. De regiefunctionaris is voor beide organisaties het aanspreekpunt. De regiefunctionarissen van de drie gemeenten hebben zeswekelijks overleg. De verantwoordelijk wethouders hebben periodiek overleg, het zogenaamde Benen-Op-Tafel-Overleg, waarin ideeën en wensen vanuit de drie colleges besproken worden. Waar mogelijk streven de drie gemeenten naar uniformiteit in beleid. De ISD ontwikkelt het beleid in opdracht van de individuele gemeenten en voert dit beleid uit na vaststelling door het college of de raad van de betreffende gemeente.

Het beleidskader

In een beleidskader neemt een gemeente de visie en de doelstellingen op voor een bepaald beleidsveld. Ze geeft daarin aan wat de huidige situatie is en waar ze binnen de looptijd van dat kader naartoe wil. Ook de middelen om de doelstellingen van het beleid te behalen worden omschreven in het beleidskader. Tussentijdse rapportages geven inzicht in de voortgang tot het bereiken van de doelstellingen. Op basis daarvan kan het college besluiten bij te sturen of kan de gemeenteraad het college daartoe verzoeken. Aan het einde van de looptijd van het beleidskader maakt het college de balans op, dit vormt de basis voor een nieuw beleidskader met de doelstellingen voor de volgende periode.

[1] Gemeenschappelijke regeling Intergemeentelijke Sociale Dienst Brabantse Wal

In de programmabegroting van 2012 was de Nota Minimabeleid 2009-2012 nog aangeduid als een van de belangrijkste beleidsregels voor het programma Zorg.[2] Ook de programmabegrotingen 2013, 2014 en 2015 gaven deze nota op als belangrijkste beleidsregel (2013, 2014) of bestuurlijk kader (2015) voor het programma Zorg[3], hoewel de nota in 2013, gezien de naam, niet meer van toepassing zou zijn. In 2016 veranderde de programma-indeling en viel het minimabeleid onder het programma 'Recreatie, Economie en Participatie' in plaats van 'Zorg'. De nota 2009-2012 is toen vervallen als bestuurskader. Onder het kopje 'nog te ontwikkelen bestuurlijke kaders' verscheen 'Nota minimabeleid'.[4] Dit is in de programmabegroting 2017 niet veranderd.[5] De rekenkamercommissie heeft geen overkoepelend beleidskader specifiek voor het minimabeleid aangetroffen tijdens haar onderzoek.

De gemeenten Woensdrecht en Bergen op Zoom kennen, in tegenstelling tot Steenbergen, een overkoepelend beleidskader specifiek voor het minimabeleid. Noch de ISD noch de regiefunctionaris van Steenbergen heeft de noodzaak gezien of opdracht gekregen voor de ontwikkeling van een overkoepelend beleidskader. De ISD heeft overigens voor de uitvoering van het minimabeleid voldoende aan de specifieke regelingen en maakt geen gebruik van de overkoepelende beleidskaders van de gemeenten Woensdrecht en Bergen op Zoom. Een beleidskader is voor de gemeente Steenbergen van belang om te kunnen controleren of de gemeentelijke doelen met deze regelingen bereikt worden.

Voorafgaand aan de decentralisaties hebben de gemeenten Steenbergen en Woensdrecht een visiedocument voor het sociaal domein opgesteld. Dit Visiedocument Transitie Sociale Zaken geeft op abstract niveau aan wat de beide gemeenten met de decentralisaties willen bereiken:

> *'*Eigen kracht' *drijft allereerst de burger naar zo volledig en volwaardig mogelijk participeren in de samenleving. Daar waar de burger, ook met hulp van familie, vrienden, mantelzorg en vrijwilligers, er niet in slaagt in voldoende mate te participeren, krijgt deze (professionele) ondersteuning '*op maat'*. Ook deze (professionele) ondersteuning vindt* dichtbij *de burger plaats. De noodzakelijke ondersteuning wordt geboden door een samenhangend uitvoeringsnetwerk van partners onder regie van de gemeente. De principes van '*één gezin, één dossier, één regisseur*' en '*inclusief*' denken en werken zijn normatief.*[6]

De gemeente Steenbergen streeft binnen het Sociaal Domein naar een eigen verantwoordelijkheid van burgers om te participeren in de samenleving. Indien die participatie in onvoldoende mate lukt, is er een integraal vangnet van organisaties onder regie van de gemeente. Ook voor het minimabeleid gaat de gemeente Steenbergen uit van bovenstaande visie. De frase '*werk is het beste medicijn tegen armoede*' is een mondeling motto van diverse gremia binnen de gemeente Steenbergen. Deze frase is overigens niet terug te vinden in het visiedocument. Impliciet baseert Steenbergen - net als veel andere gemeenten - het beleid voor een deel op eigen

[2] Programmabegroting 2012 pagina 32.
[3] Programmabegroting 2013 pagina 32. Programmabegroting 2014 pagina 35. Programmabegroting 2015 pagina 40.
[4] Programmabegroting 2016 pagina 40.
[5] Programmabegroting 2017 pagina 45.
[6] Visiedocument Transitie Sociaal Domein Steenbergen en Woensdrecht, 19 april 2013 pagina 4.

verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid in geval van armoede. Kort gezegd: de gemeente is er voor de mensen die het nodig hebben, maar die mensen dienen zelf op een verstandige wijze initiatief te nemen om toegang te krijgen tot de diverse regelingen. Uit onderzoek blijkt echter dat armoede een negatieve invloed heeft op het vermogen om verstandige beslissingen te nemen (zie onderstaand kader 'De invloed van armoede op gedrag en cognitie'). Armoede beperkt daardoor de zelfredzaamheid van mensen. Dit komt minder goed tot uiting in het Steenbergse armoedebeleid.

De invloed van armoede op gedrag en cognitie

Er zijn diverse onderzoeken gedaan in de afgelopen jaren naar de psychologie van armoede, na een baanbrekend wetenschappelijk artikel in Science.[7] De strekking van dit artikel was dat de financiële zorgen van mensen in armoede leiden tot het onvermogen verstandige rationele keuzes te maken. Onderzoek bij suikerboeren in India liet zien dat zij vlak voor de jaarlijkse oogst, wanneer het geld op is, beduidend slechter scoorden op cognitieve testen dan direct na de oogst, wanneer zij het geld voor de rest van het jaar verdiend hebben. Het verschil in resultaat bij deze testen is vergelijkbaar met 13 IQ-punten. Het boek "*Schaarste. Hoe gebrek aan tijd en geld ons gedrag bepalen*" is een toegankelijke vertaling van dit onderzoek.[8]

Ook de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) deed onderzoek naar de invloed van armoede, schuld in het bijzonder, op gedrag en andersom en onderzocht welke rol de overheid daarin kan spelen. De conclusie van een WRR-verkenning uit 2016: *"Problematische schulden ontstaan mede doordat de overheid te hoge verwachtingen heeft van de financiële zelfredzaamheid van burgers. Voor veel mensen zijn de regels te ingewikkeld, en bovendien wordt te weinig rekening gehouden met de psychologie van mensen. Het onbedoelde gevolg is dat schuldenaren soms gedwongen zijn nog meer schulden te maken."*[9]

Diverse gemeenten pleitten voor een regelloze bijstand[10], ministers Klijnsma en Blok maakten een regeling voor een adempauze van een half jaar[11] en de VNG wil een herziening van het stelsel van wet- en regelgeving rondom schuldhulpverlening[12]. De strekking van deze nieuwe visie op armoede en schuld: financiële problematiek is niet noodzakelijkerwijs iemands eigen schuld. Tezamen met de wetenschap dat de duur van de financiële problematiek direct verband houdt met de kans om uit de financiële zorgen te komen, maakt dat lokale overheden vroeg moeten signaleren en snel en effectief moeten handelen.

Bevinding over het beleidskader

De gemeente Steenbergen heeft geen overkoepelend beleidskader waarin de gemeente uiteenzet wat zij wil bereiken op het gebied van armoedebeleid en op welke wijze de diverse regelingen daarbij passen. Daarmee voldoet de gemeente niet aan het referentiekader.

---

[7] Mani et al. "Poverty Impedes Cognitive Function" in: *Science* (30 Aug 2013: Vol. 341, Issue 6149) pp. 976-980.
[8] Sendhil Mullainathan en Eldar Shafir *Schaarste. Hoe gebrek aan tijd en geld ons gedrag bepalen* (2013).
[9] Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, Verkenning Eigen schuld, een gedragswetenschappelijk perspectief op problematische schulden, 30 juni 2016.
[10] NRC, artikel Utrecht eerste gemeente met proef regelarme bijstand, 20 februari 2017.
[11] Rijksoverheid, nieuwsartikel Een adempauze om uit de schuldenspiraal te komen, 20 februari 2017.
[12] VNG, Pamflet Naar een betere aanpak van schulden en armoede, 5 april 2016.

2.2 Voorzieningen van het armoedebeleid inclusief het jeugdarmoedebeleid

Deze paragraaf gaat in op de volgende onderzoeksvragen:

2. In hoeverre heeft de gemeente specifiek aandacht voor jeugdarmoede?
3. a. Welke voorzieningen heeft de gemeente in het kader van het armoedebeleid?
b. In hoeverre zijn deze voorzieningen toegankelijk voor de doelgroep?

Referentiekader	Score
De gemeente heeft – op basis van dit beleid en passend binnen wet- en regelgeving – een op de doelgroep van het armoedebeleid toegesneden set voorzieningen voor de doelgroep.	De gemeente voldoet
De voorzieningen dragen bij aan de doelen van het gemeentelijk armoedebeleid.	Onbekend
De voorzieningen zijn passend in vergelijking met hetgeen andere gemeenten aanbieden (in de regio, vergelijkbare gemeenten).	De gemeente voldoet
De voorzieningen zijn toegankelijk; dat wil zeggen dat ze eenvoudig vindbaar zijn en dat er geen drempels zijn voor de doelgroep om er gebruik van te maken.	De gemeente voldoet niet
De gemeente heeft expliciet beleid gericht op het tegengaan van jeugdarmoede.	De gemeente voldoet

Doelgroep

De samenwerkende gemeenten hebben in 2016 de eigen regels en verordeningen aan landelijke praktijken aangepast: zo is de inkomensgrens verhoogd van 110% naar 120% van het sociaal minimum.[13] De hoogte van het sociaal minimum is afhankelijk van leeftijd en woonsituatie[14]. Door deze beleidswijziging is de doelgroep voor armoedebeleid groter geworden.

Minimaregelingen

De gemeente kent diverse regelingen voor minima.[15] Deze regelingen voorzien in diverse behoeften. Een aantal van deze regelingen is vanuit de rijksoverheid verplicht, zoals de bijzondere bijstand, de kwijtschelding gemeentelijke belastingen en de individuele inkomenstoeslag. De overige regelingen zijn gemeentelijke regelingen, die in andere gemeenten in min of meer dezelfde vorm ook bestaan. De drie samenwerkende gemeenten streven naar uniformiteit in beleid en dat is qua regelingen en gebruikte percentages van het sociaal minimum ook het geval. Alleen in de uitvoering van de Regeling tot het bevorderen van de Maatschappelijke Participatie van Schoolgaande kinderen (MPSK) wijkt Steenbergen op detailniveau af. De aard en inhoud van de diverse regelingen in Steenbergen zijn vergelijkbaar met die in andere gemeenten in West-Brabant; Steenbergen neemt geen uitzonderlijke positie in. Qua normering (120% van sociaal minimum) heeft Steenbergen een ruimere opvatting van de doelgroep dan sommige andere gemeenten. [16]

[13] Raadsmededeling Verruiming Minimaregelingen 12 juli 2016.
[14] Zie de website van het UWV over het sociaal minimum.
[15] Zie bijlage 4 voor het overzicht dat de gemeente Steenbergen hanteert.
[16] Zie bijlage 5 voor een benchmark van Steenbergen met enkele gemeenten in de regio West-Brabant.

Regeling	Omschrijving	Aanvragen bij
Bijzondere bijstand	De bijzondere bijstand is een financiële bijdrage bij bijzondere uitgaven in bijzondere situatie, afhankelijk van inkomen en vermogen. Hiervoor hanteert de ISD een inkomens- en vermogensgrens waarbij de ISD niets, een gedeelte of alles vergoed.	ISD
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	Mensen met een inkomen tot 100% van de bijstandsnorm en weinig vermogen kunnen een aanvraag doen voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen.	gemeente
Collectieve ziektekostenverzekering	Door de collectieve ziektekostenverzekering maakt de gemeente het mogelijk voor minima om goedkoop goede aanvullende verzekeringen aan te gaan. Er zijn twee varianten, één waarbij het eigen risico ook afgedekt wordt en één waarbij dat niet het geval is. Iedereen met een inkoment tot 120% van de bijstandsnorm kan meedoen met de collectieve zorgverzekering.	ISD
Individuele inkomenstoeslag	De individuele inkomenstoeslag is een jaarlijkse aanvulling op het inkomen van mensen die al lang op een minimumniveau leven, geen zicht hebben op inkomensverbetering en 21 jaar of ouder zijn, maar de AOW-gerechtigde leeftijd nog niet hebben behaald. De hoogte van de bijdrage hangt af van de persoonlijke situatie. De aanvraag loopt via de ISD.	ISD
Individuele studietoeslag	De gemeente heeft voor studerenden met een beperking een studieregeling. Als zij door hun beperking niet in staat zijn om het minimumloon te verdienen, maar wel mogelijkheden hebben tot arbeidsparticipatie, kunnen studerenden een aanvraag bij de ISD doen voor Individuele studietoeslag. De ISD werkt hierbij samen met het UWV.	ISD
Regeling sociaal culturele bijdrage	Voor sportieve, sociaal-culturele en educatieve activiteiten heeft de gemeente voor de regeling sociaal culturele bijdrage, de zogenaamde 18+ regeling, in het leven geroepen. Inwoners met een inkomen tot 120% van de bijstandsnorm kunnen een jaarlijkse toeslag van maximaal €150,- per lid van een huishouden per jaar aanvragen. De aanvraag loopt via de ISD.	ISD
Tegemoetkoming kinderopvang Sociaal Medische Indicatie (specifiek voor kinderen)	De tegemoetkoming kosten kinderopvang op basis van een Sociaal Medische Indicatie is voor ouders die om sociale en/of medische redenen tijdelijk kinderopvang nodig hebben, maar die niet kunnen betalen. Volledige tegemoetkoming is beschikbaar voor ouders met een inkomen tot 120% van de bijstandsnorm. Bij ouders met een hoger inkomen is de tegemoetkoming afhankelijk van het inkomen en/of vermogen. De aanvraag loopt via de ISD.	ISD

Regeling	Omschrijving	Aanvragen bij
Regeling Maatschappelijke Participatie Schoolgaande Kinderen (specifiek voor kinderen)	De regeling ter bevordering van maatschappelijke participatie door schoolgaande kinderen is specifiek gericht op kinderen. Als hun ouders een inkomen van 120% van de bijstandsnorm hebben, kunnen zij aanspraak maken op een subsidie voor een voorziening per kalenderjaar. Dat betekent dat het kind bijvoorbeeld een lidmaatschap van een sportclub of de bibliotheek krijgt. Hierbij krijgen de ouders geen geldbedrag, maar is het een subsidie in natura. De aanvraag gaat via de ISD of Stichting Leergeld. De uitvoering van deze regeling is belegd bij Stichting Leergeld.	ISD en Leergeld

Toegankelijkheid

Voor informatie over minimaregelingen zijn drie websites relevant:

- de website van de gemeente Steenbergen
- de website van de ISD
- de website van de Vraagwijzer

Op de website van de gemeente is de mogelijkheid tot aanvragen van minimaregelingen over het algemeen slecht vindbaar. Alleen de kwijtschelding gemeentelijke belastingen is op de homepagina van de gemeente vindbaar. Het aanvraagformulier zelf is slecht vindbaar. Op het tablad 'Meer informatie', de laatste in een rij van acht tabbladen, staat een link naar het formulier en een link naar een toelichting. In deze toelichting staat een normbedrag omschreven, wat niet nader gespecificeerd is. Het is daarmee onduidelijk wanneer men aanspraak kan maken op kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen. De overige regelingen zijn niet makkelijk terug te vinden op de website van de gemeente. Op de gemeentelijke webpagina over de ISD is niet direct het adres van de Vraagwijzer in Steenbergen zichtbaar.

Er zijn meerdere links die niet werken: De link op deze pagina naar de website van de ISD (isdbrabantsewal.antwoordopbijstand.nl) werkt niet, omdat ze verwijst naar een verkeerde URL: de juiste URL van de website van de ISD in Steenbergen is steenbergen.antwoordop.nl. De URL op de pagina Veelgestelde vragen over werk en inkomen is foutief qua tekst, maar linkt wel door naar de juiste pagina. Beide websites hebben geen doorlinkmogelijkheid naar de website van de Vraagwijzer. Ook de website van de Vraagwijzer, onder het kopje '(bijzondere) bijstand' bij 'financiën' bevat een foutieve URL naar de website van de ISD en linkt dus niet door naar de ISD.
De website van de ISD is redelijk overzichtelijk, maar maakt niet in een oogopslag duidelijk welke mogelijkheden er zijn voor minima. Het is geschreven vanuit het perspectief van de gemeente in plaats van het perspectief van iemand die niet rondkomt en zoekt naar de mogelijkheden om bijvoorbeeld een kind wel te kunnen laten voetballen.

De ISD is telefonisch bereikbaar via het telefoonnummer van de Vraagwijzer tijdens de openingstijden van de Vraagwijzer. De Vraagwijzer is van maandag tot en met donderdag van 9.00

tot 12.00 uur en donderdagmiddag van 13.30-16.30 uur geopend. Via het werkplein in Bergen op Zoom is de ISD telefonisch ook in de middag bereikbaar, vrijdag uitgezonderd.

Uit gesprekken met meerdere mensen uit de doelgroep blijkt dat Maatschappelijk Werk ook een belangrijke route vormt voor de aanvraag van gemeentelijke regelingen. Dit is in tegenspraak met de visie van de gemeente Steenbergen om uit te gaan van de eigen kracht van mensen. Vaak is de relatie met de maatschappelijk werkster voor mensen belangrijk en is de maatschappelijk werkster het primaire aanspreekpunt. De websites zijn voor velen onduidelijk. Ook het aanvraagproces is voor veel mensen complex. Een bemoeilijkend aspect blijkt bijvoorbeeld de noodzaak om een DigiD te hebben. Als mensen – om wat voor reden dan ook – een drempel ervaren om een DigiD aan te vragen, dan krijgen ze geen toegang tot diverse regelingen. Het resultaat is dat mensen met hulp van derden proberen rond te komen en vele jaren bij bijvoorbeeld de voedselbank lopen, kinderen niet kunnen sporten en het gezin niet verder komt. Met hulp van gemeentelijke regelingen zouden deze gezinnen wellicht sneller uit de schuldproblematiek kunnen komen.

Bevinding over de voorzieningen

De gemeente Steenbergen heeft een set maatregelen geformuleerd, in samenwerking met Woensdrecht en Bergen op Zoom, die vergelijkbaar is met maatregelen in de regio West-Brabant. Daarmee voldoet de gemeente aan het referentiekader. Deze set maatregelen is gericht op diverse facetten van het participeren in de samenleving. Daarmee voldoet de gemeente aan het refenetiekader wat betreft de toegesneden set voorzieningen voor de doelgroep. Omdat de gemeentelijke beleidsdoelen niet expliciet zijn gemaakt (zie 2.1), is het niet mogelijk aan te geven in hoeverre de voorzieningen bijdragen aan beleidsdoelen.

De toegankelijkheid van de voorzieningen is niet voldoende. De informatievoorziening op de website van de gemeente is onoverzichtelijk en onduidelijk en ook de doorverwijzingen naar de Vraagwijzer en de ISD zijn niet duidelijk. Er is niet één overzichtelijke bron van informatie. De aanvraagformulieren zijn slecht vindbaar en complex. Hiermee voldoet de gemeente niet aan het referentiekader.

Jeugdarmoede

De Regeling Maatschappelijke Participatie Schoolgaande Kinderen (MPSK) is de belangrijkste regeling voor het tegengaan van de effecten van jeugdarmoede. Het decentralisatiebudget voor armoedebestrijding onder kinderen is met ingang van 2017 opgehoogd.[17] Steenbergen vindt het belangrijk dat kinderen die naar Bergen op Zoom naar de middelbare school gaan, direct in het eerste jaar zowel een fiets als een laptop hebben. Eerder was het nog zo dat er slechts één voorziening per jaar verstrekt kan worden, dus of een fiets of een laptop. Er zijn nieuwe beleidsregels voor uitvoeringsorganisatie Leergeld opgesteld hiervoor. Ten tijde van dit rekenkameronderzoek kon nog niet bepaald worden op welke wijze en in hoeverre dit extra budget vanaf 2017 daadwerkelijk besteed wordt.

[17] Zie het kader 'Kansen voor kinderen, extra geld budget vanaf 2017' in paragraaf 2.4.

Bevinding over jeugdarmoede
Met de diverse regelingen waaronder de MPSK beperkt de gemeente de negatieve effecten van armoede op de ontwikkeling van een kind. Hoewel er geen sprake is van een overkoepelend beleidskader, scoort de gemeente binnen het gestelde referentiekader.

2.3 Maatschappelijk vangnet

Deze paragraaf gaat in op de volgende onderzoeksvraag:

3. c. In hoeverre speelt de gemeente een centrale rol?
4. a. Welke andere organisaties spelen een rol in het armoedebeleid in Steenbergen?
b. Welke faciliteiten bieden deze voor de doelgroep?
c. In hoeverre is er sprake van een geïntegreerde keten rond armoedebeleid (een 'vangnet') gericht op het tegengaan van armoede en het beperken van een eventueel sociaal isolement?

Referentiekader	Score
Er is een vangnet van elkaar aanvullende organisaties in Steenbergen die zich richten op het tegengaan van armoede.	De gemeente voldoet
De gemeente vervult een regie- dan wel een spilfunctie in de uitvoering van het armoedebeleid.	De gemeente voldoet niet

Voor een overzicht van de diverse organisaties die zich bezighouden met aspecten van het armoedebeleid, zie het stakeholdersoverzicht in figuur 1. De gele organisaties zijn verbonden partijen hetgeen inhoudt dat ze zowel een bestuurlijke als ook een financiële relatie met de gemeente hebben. De blauwe organisaties ontvangen subsidie van de gemeente voor de uitvoering van een deel van het armoedebeleid en de grijze organisaties hebben geen bestuurlijke of financiële relatie met de gemeente, maar leveren vanuit hun eigen kerntaak een bijdrage aan het tegengaan van de effecten van armoede in Steenbergen. Overlap van de cirkels laat zien dat er een zekere samenwerking is tussen de organisaties, bijvoorbeeld door het uitwisselen van informatie.

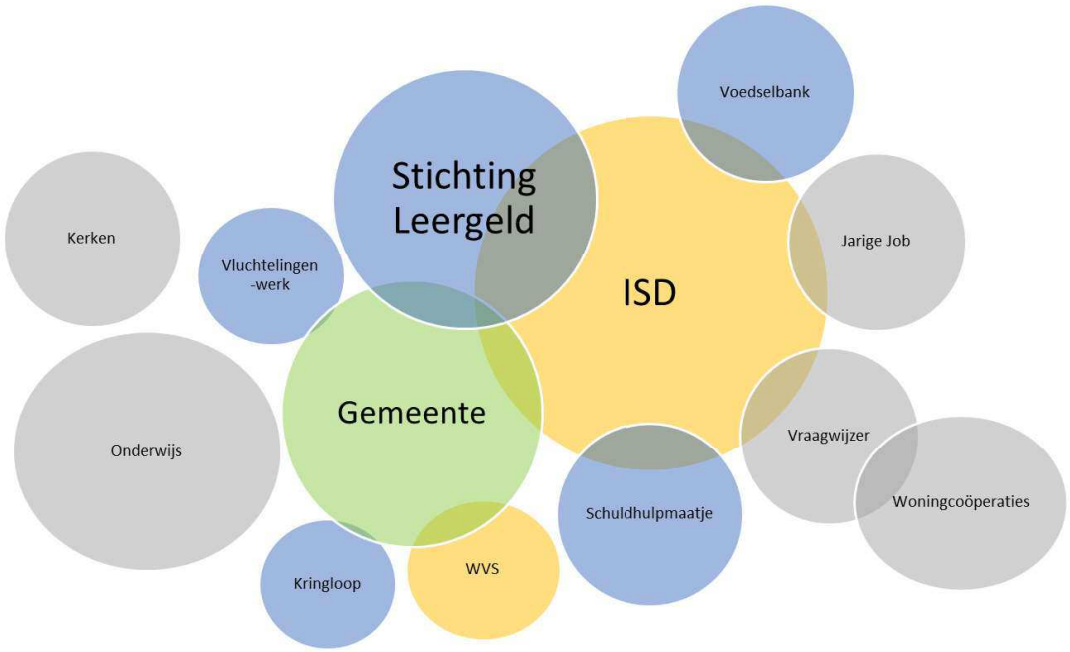

Figuur 1. Overzicht stakeholders armoedebeleid

Stichting Leergeld

Leergeld is een lokale stichting die deel uitmaakt van een landelijke organisatie. De financiële middelen van Leergeld komen uit het bedrijfsleven, donaties en gemeentelijke subsidie. De stichting werkt met vrijwilligers die intern opgeleid worden. Leergeld werkt met twee formules in Steenbergen. Enerzijds voert zij de regeling Maatschappelijke Participatie Schoolgaande Kinderen (MPSK) uit en anderzijds kent Leergeld de Leergeldformule, wat neerkomt op aanvullende hulp aan dezelfde doelgroep als de MPSK. Voor de MPSK-uitgaven krijgt Leergeld een vergoeding van de gemeente via de ISD. Het aanvragen van de MPSK kan via Leergeld of via de ISD. In beide gevallen maakt de ISD de beschikking op. Leergeld kent geen wachttijd en kan door de combinatie van de MPSK en de Leergeldformule snel handelen. Leergeld heeft immers de mogelijkheid om in eerste instantie vanuit de Leergeldformule bijvoorbeeld het lidmaatschap van de voetbalvereniging te financieren, om later als de ISD de beschikking in orde heeft gemaakt dit lidmaatschap alsnog op de MPSK te plaatsen. Zo kan een kind direct aan de slag bij de voetbalvereniging, zonder afhankelijk te zijn van een administratief systeem. Kan een kind via de MPSK gaan voetballen, dan kan via de Leergeldformule een set voetbalschoenen aangeschaft worden. Zo is de Leergeldformule aanvullend aan de MPSK. Het kan ook zijn dat een kind zowel gaat voetballen als op zwemles moet. Dan kan de zwemles betaald worden vanuit de MPSK en het lidmaatschap van de voetbalvereniging vanuit de Leergeldformule. Welke mogelijkheden er voor een gezin zijn, zoeken de vrijwilligers van Leergeld samen met het gezin uit. Leergeld richt zich daarbij uitsluitend op de MPSK en de Leergeldformule; de stichting heeft geen doorverwijsfunctie naar eventuele andere regelingen die het gezin zou kunnen aanvragen.

Schuldhulpmaatje

Naast de schuldhulpverlening van de ISD kent de gemeente Steenbergen de Stichting Schuldhulpmaatje. Deze vrijwilligersorganisatie richt zich op het op orde brengen van de administratie, het begeleiden van mensen met schulden en op budgetbeheer. Dit kan aanvullend op de schuldsanering door de ISD zijn, maar is ook toegankelijk voor mensen die niet de schuldsanering in gaan, maar wel een zekere mate van begeleiding wensen. De gemeente subsidieert Schuldhulpmaatje.

Voedselbank

Stichting Goed Ontmoet is de stichting van de voedselbanken in westelijk Noord-Brabant, waaronder Steenbergen en is aangesloten bij de Nederlandse Voedselbanken. De financiële middelen van Goed Ontmoet komen uit gemeentelijke subsidies, bijdragen vanuit het bedrijfsleven en individuele donaties. De financiële middelen worden aangewend voor de organisatie van de voedselbanken, zoals de huur voor de uitgiftepunten, het kantoor/magazijn in Bergen op Zoom en de logistiek. De producten die de voedselbank kan verdelen komen vanuit lokale supermarkten, lokale agrarische ondernemers en landelijke contacten met grote producenten. De voedselbank hanteert een andere norm dan de norm die de ISD voor de gemeentelijke regelingen hanteert. Voor de voedselbank komt iedereen in aanmerking, ongeacht het inkomen, als het besteedbaar inkomen per huishouden onder €200,- per maand komt. Voor elk extra persoon in het huishouden wordt €70,- gerekend. Zo mag voor een alleenstaande het besteedbaar inkomen niet boven de €200,- komen, voor een gezin met twee kinderen €410,-. Het besteedbaar inkomen is het inkomen dat overblijft nadat vaste lasten als huur, verzekeringen, gas en electra, telefoon- en internetkosten en afbetalingen aan schulden zijn betaald. Stichting Goed Ontmoet beschouwd de voedselbank als noodhulp: men mag niet langer dan drie jaar gebruik maken van de voedselbank. In het intakegesprek maakt een vrijwilliger van de voedselbank samen met de aanvrager inzichtelijk hoe de financiële situatie is en indien er mogelijkheden zijn voor diverse gemeentelijke regelingen adviseert de voedselbank om bij de Vraagwijzer langs te gaan. Na enkele maanden vindt opnieuw een screening plaats en controleert de voedselbank of de gemaakte afspraken bij de intake nagekomen zijn. De voedselbank kan afnemers niet verplichten naar de Vraagwijzer te gaan, maar stuurt daar wel op aan. Het grootste deel van de afnemers zijn mensen met schuldproblematiek, bijvoorbeeld na een scheiding. Er zijn twee manieren waarop mensen bij de voedselbank kunnen komen:

- via een doorverwijzing door de ISD, maatschappelijk werk of Vluchtelingenwerk;
- rechtstreeks zelf aanmelden.

Bij een doorverwijzing is in alle gevallen het financiële overzicht al gemaakt en zowel de ISD als maatschappelijk werk weten wat de richtlijnen van de voedselbank zijn. Indien mensen via deze organisaties zich bij de voedselbank melden, krijgen ze direct een pakket mee en wordt er een afspraak gemaakt op korte termijn een intakegesprek te voeren. Bij dit intakegesprek wordt opnieuw de financiële situatie in kaart gebracht. In het geval van Vluchtelingenwerk gaat het altijd om statushouders die nieuw in de Steenbergse samenleving komen, waarbij de administratie bij de landelijke overheid achterloopt en de toeslagen nog niet in orde zijn. Zodra de toeslagen uitgekeerd worden, voldoen de statushouders niet meer aan de normering van de voedselbank.

De tweede mogelijkheid is om op eigen gelegenheid bij de voedselbank aan te kloppen. In dat geval krijgt men niet direct een pakket mee, maar zal er eerst een intakegesprek plaatsvinden. Pas als daarin blijkt dat men recht heeft op een pakket start de ondersteuning vanuit de voedselbank. De meeste mensen komen vanuit de ISD of maatschappelijk werk, slechts een enkeling komt op eigen gelegenheid.

De rekenkamercommissie constateert dat de voedselbank actief invulling geeft aan de doorverwijsfunctie richting de Vraagwijzer, maar zelf niet volledig op de hoogte is van de nieuwste ontwikkelingen in het gemeentelijk armoedebeleid en de daaronder vallende regelingen.

Jarige Job

Stichting Jarige Job zorgt voor verjaardagsboxen voor kinderen. Hiervoor werkt Jarige Job samen met de ISD/Leergeld en de voedselbank. Bij het aanvragen van de MPSK geven ouders toestemming om persoonsgegevens te delen met Jarige Job, zodat ze via de verstrekking bij de voedselbank een doos krijgen met spullen voor de verjaardag van hun kind. In deze doos zitten slingers, ingrediënten voor een taart, cadeautjes en een traktatie voor op school. De financiële middelen voor Jarige Job komen vanuit het bedrijfsleven: het bedrijfsleven vult de verjaardagsboxen. De gemeente draagt hier niet financieel aan bij.

Vluchtelingenwerk

Vluchtelingenwerk begeleidt nieuwe statushouders vanaf hun komst in de Steenbergse gemeente. Samen met de statushouders vraagt Vluchtelingenwerk diverse regelingen aan bij de ISD. Vluchtelingenwerk is hun eerste aanspreekpunt.

Stichting Kringloper

De kringloopwinkel is zijdelings gelieerd aan het armoedebeleid. De kringloopwinkel werkt intensief samen met WVS, de sociale werkvoorziening in Steenbergen. Daarnaast is de kringloopwinkel de eerste stap indien er via de bijzondere bijstand aanspraak gedaan wordt op goederen en komt vaak ook de fiets vanuit de MPSK bij de kringloopwinkel vandaan. Stichting Kringloper krijgt subsidie van de gemeente.

Onderwijs

Het onderwijs is een belangrijke partner voor armoedebeleid. In Steenbergen gaat het voornamelijk om het primair onderwijs, aangezien het voortgezet onderwijs voornamelijk in Bergen op Zoom gevestigd is. Docenten in het primair onderwijs kunnen een eerste aanspreekpunt zijn voor ouders met financiële problemen, aangezien voor deze ouders de bekostiging van het schoolreisje en de vrijwillige ouderbijdrage problematisch kan zijn. Daarnaast kunnen de docenten ook financiële problemen in een vroeg stadium signaleren en gesprekken voeren met ouders. De rekenkamercommissie constateert dat het primair onderwijs een belangrijke signaalfunctie kan hebben en daar in de praktijk ook invulling aan geeft. Het primair onderwijs wordt echter niet actief door de gemeente op de hoogte gebracht van de nieuwste ontwikkelingen in het gemeentelijk armoedebeleid en weet derhalve niet goed welke regelingen er allemaal zijn. Het bestaan van Stichting Leergeld is bekend, de werkwijze niet en er zijn geen contactpersonen. Hetzelfde geldt voor

de ISD. De folder van Leergeld is wel op basisscholen aanwezig. Van andere regelingen vanuit de gemeente is het primair onderwijs niet op de hoogte. Doorverwijzen en bespreken van mogelijkheden met ouders is voor het primair onderwijs dan ook lastig.

Kerken

De kerk is in Steenbergen geen grote partner voor het armoedebeleid. Binnen de Gummaruskerk is weinig zicht op individuele problematiek en het pastoraal team krijgt ook weinig hulpvragen. De Gummaruskerk is aangesloten bij Charitas, een katholieke organisatie onder verantwoordelijkheid van de bisschop dat zich richt op zorg voor mensen in problemen. Soms verwijst de Gummaruskerk individuen door naar Charitas voor een gesprek en eventueel hulp, maar dat is meer uitzondering dan regel. Charitas richt zich voornamelijk op de ondersteuning van goede doelen en stichtingen en helpt zo het collectief in plaats van het individu. De evangelische gemeente Open Deur is kleiner dan de katholieke gemeente en heeft intensiever contact met haar leden. Problemen, ook financiële, komen onderling ter sprake en ook de voorganger of de ouderenraad krijgt signalen als mensen in problemen zijn. Dan wordt er onderling gezocht naar een oplossing, waarbij ofwel wordt verwezen naar mogelijke instanties, ofwel vanuit eigen financiën dan wel een collecte bijgesprongen wordt. De rekenkamercommissie constateert dat de kerkgemeenten niet op de hoogte zijn van de nieuwste ontwikkelingen in het gemeentelijk armoedebeleid, niet goed weten welke regelingen er allemaal zijn en waar informatie te verkrijgen is.

Bevinding over het maatschappelijk vangnet

Er zijn diverse organisaties binnen de Steenbergse gemeenschap actief bezig met armoedebestrijding. Een deel daarvan is verbonden met de gemeente via de ISD. Een ander deel staat meer op afstand. Deze organisaties richten zich op verschillende aspecten van ondersteuning bij armoede. Daarmee voldoet de gemeente aan het eerste criterium in het refentiekader. Er is echter geen sprake van een goed functionerend netwerk waarin alle partijen, ook de meer op afstand staande, verbonden zijn. Er zijn geen contacten tussen de diverse organisaties en ook de kennis over de gemeentelijke regelingen schiet bij de diverse organisaties te kort. Bij alle organisaties klinkt de wens voor betere informering door de gemeente Steenbergen. Hierdoor voldoet de gemeente niet aan het referentiekader wat betreft het invullen van een regie- en spilfunctie.

2.4 Ontwikkeling van de doelgroep, budget en uitgaven.

Deze paragraaf gaat in op de volgende onderzoeksvragen:

5. *Hoe is de ontwikkeling van de doelgroep geweest in de periode 2013 tot en met 2016?*
6. *Hoe is de ontwikkeling van het budget en de uitgaven geweest in de periode 2013 tot en met 2016?*

Referentiekader	Score
De gemeente heeft de ontwikkeling van de doelgroep in beeld.	De gemeente voldoet
De uitgaven zijn in lijn met het budget; er is geen sprake van grote onderbenutting of van overschrijding van het budget (afwijking > 25%).	De gemeente voldoet deels
Het college heeft inzicht in de achtergrond van eventuele afwijkingen en stuurt daarop bij.	De gemeente voldoet niet

Ontwikkeling van de doelgroep

De gemeente maakt voor de ontwikkeling van de doelgroep gebruik van twee meetsystemen. De eerste is onderdeel van de jaarlijkse P&C-cyclus met de jaarstukken van de ISD en van de gemeente zelf. Hierin zijn de aantallen aanvragen per regeling terug te vinden, evenals het totaal van de kosten per regeling. Dit is geen geïntegreerd overzicht van het armoedebeleid. Een ander systeem is gericht op de ontwikkelingen in de samenleving: de Minimascan van Stimulansz. Deze scan berekent het aantal huishoudens in verschillende inkomensgroepen variërend van 101% tot 125% van het sociaal minimum. Daarnaast geeft het per inkomenscategorie inzicht in het aantal werkenden, het aantal kinderen in de verschillende inkomensgroepen van 101% tot 125% van het sociaal minimum en andere sociaal-economische indelingen. De ambtelijke organisatie maakt gebruik van deze minimascans om de mogelijke kosten te berekenen van eventuele aanpassingen van diverse regelingen. Met de gegevens van drie opeenvolgende minimascans voor de jaren 2014, 2015, 2016 is een grafiek van de ontwikkeling van de doelgroep gemaakt (zie figuur 2).

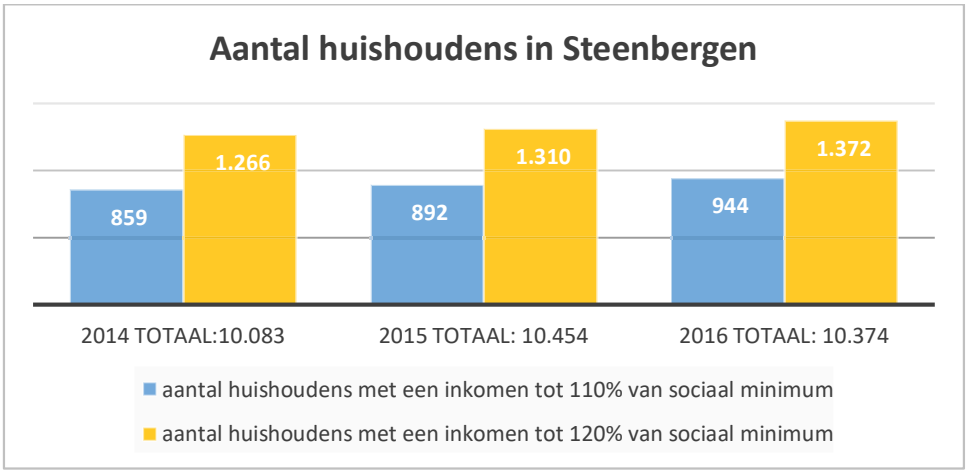

Figuur 2. Aantal huishoudens

Het college heeft in 2016 de doelgroep vergroot door de bovengrens te verschuiven van 110% naar 120% van het sociaal minimum. Daarmee groeide de doelgroep van 892 huishoudens in 2015 naar

1.372 huishoudens in 2016, een groei van 54%. Gemiddeld bestaat een huishouden uit 2,24 personen in de gemeente Steenbergen.[18]

Ontwikkeling in aantallen aanvragen

Gemiddeld keurt de ISD 68% van de ingediende aanvragen goed. De overige aanvragen worden door de indieners teruggetrokken, door de ISD afgewezen of er wordt een andere oplossing voor het probleem gevonden. In 2013 keurde de ISD 75% van de aanvragen goed, het jaar erna 71%, in 2015 60% en 2016 64%. Zie onderstaande tabel voor de absolute aantallen (bovenste getal) en de percentages per regeling.

	2013		2014		2015		2016	
	Toekenning	Afwijzing	Toekenning	Afwijzing	Toekenning	Afwijzing	Toekenning	Afwijzing
Individuele bijzondere bijstand	146 66%	75 34%	165 56%	103 35%	178 49%	101 28%	180 47%	108 28%
Regeling ter bevordering van maatschappelijke participatie door schoolgaande kinderen	55 100%	0 0%	68 99%	0 0%	59 83%	9 13%	63 86%	7 10%
Regeling sociaal-culturele bijdrage voor de minima	107 95%	4 2%	122 87%	16 11%	49 62%	13 16%	89 83%	11 10%
Langdurigheidstoeslag / Individuele inkomenstoeslag	84 71%	25 21%	83 76%	23 21%	100 81%	16 13%	115 85%	17 13%
Individuele studietoeslag	-	-	-	-	1 33%	2 67%	2 67%	1 33%
Kinderopvang op sociaal medische gronden	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	2 50%	1 25%	0 0%	2 100%

[18] CBS Statline

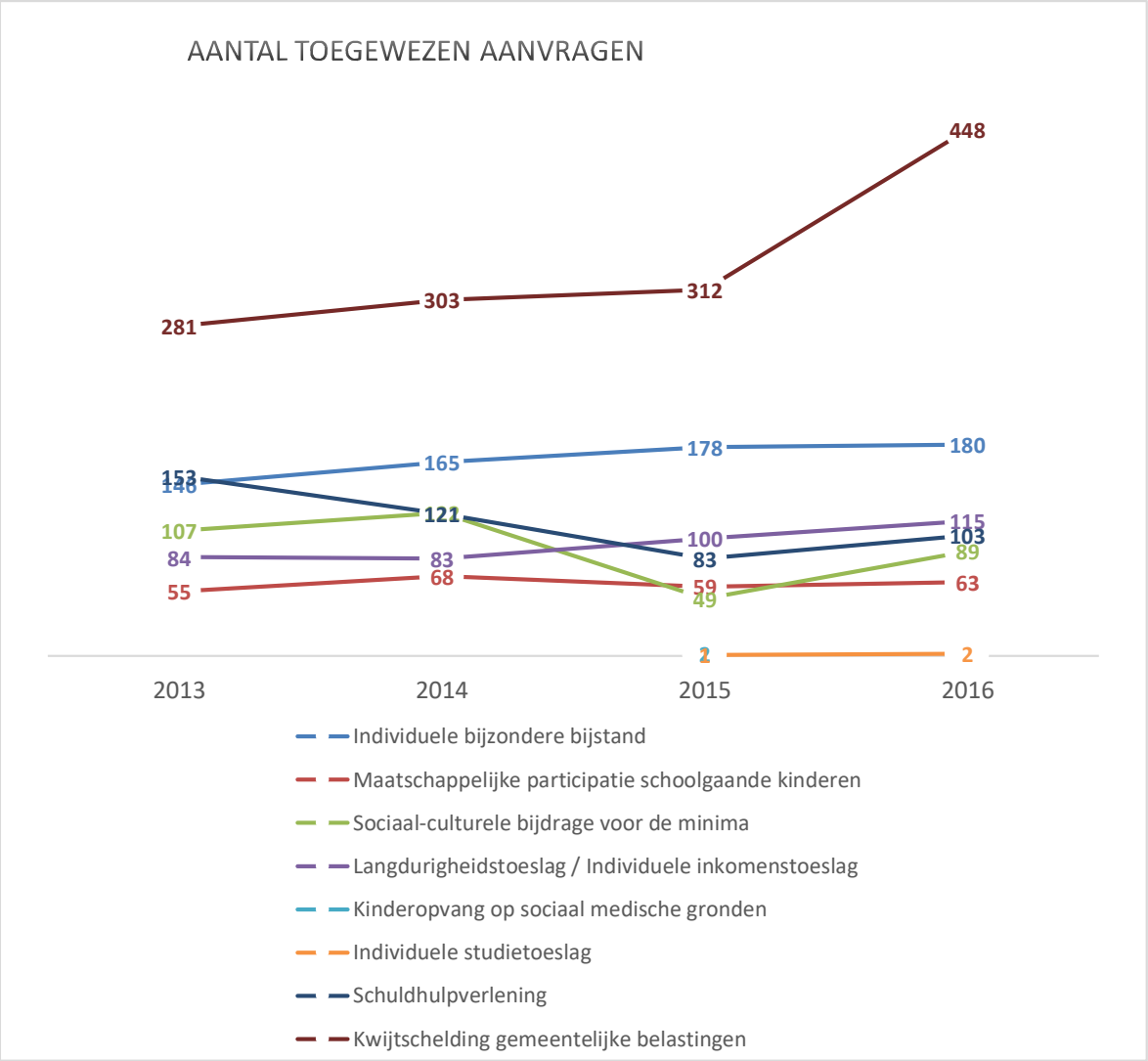

Figuur 3. Aantal toegewezen aanvragen armoederegelingen.

In de aantallen aanvragen is een lichte stijging zichtbaar in de loop der jaren. Een aantal zaken valt op bij deze grafiek. In 2015 heeft het college een nieuwe set regelingen ingesteld na de start van de participatiewet, waardoor een aantal regelingen niet meer kon bestaan. Het college heeft, samen met de andere twee gemeenten binnen de ISD, besloten tot een min of meer gelijke set nieuwe regelingen te komen. Deze verandering in regelingen heeft tot verschillen in aantallen tussen 2014 en 2015 geleid. De Langdurigheidstoeslag werd bijvoorbeeld vervangen door de Individuele inkomenstoeslag en de individuele studietoeslag ontstond. De stijgingen in het gebruik van de diverse regelingen tussen 2015 en 2016 kunnen voor een deel verklaard worden door de verruiming van de doelgroep van 110% naar 120% van het sociaal minimum. Echter, de stijging van de aanvragen komt niet overeen met de vergroting van de doelgroep: het aantal aanvragen is met 30% gestegen, terwijl de doelgroep met 54% vergroot is. Een eerste opvallende lijn is die van de kwijtschelding gemeentelijke belastingen. In 2016 is een sterke stijging van de kwijtscheldingen gemeentelijke belastingen zichtbaar. Dit komt niet door een verhoging van de normering, aangezien deze onveranderd op 100% van het sociaal minimum is gebleven. De verklaring ligt in de verwerking van een achterstand in aanmaningen over 2014 en 2015, die in 2016 is weggewerkt. Een ander opvallend gegeven is dat de individuele studietoeslag en de tegemoetkoming kinderopvang op sociaal medische indicatie nauwelijks gebruikt worden. Deze zijn niet terug te vinden als individuele post in de budgetten en uitgaven, aangezien ze betaald worden vanuit de post bijzondere bijstand.

Ontwikkeling van budget en uitgaven

Zowel het budget als de uitgaven zijn in de loop der jaren verhoogd. Het valt op dat de budgetten niet gebaseerd zijn op de uitgaven van het jaar ervoor en dat er met uitzondering van 2016 meer is uitgegeven dan begroot. De verschillen tussen budget en uitgaven wisselen jaarlijks:

- 2013: 140%
- 2014: 169%
- 2015: 131%
- 2016: 91%

Kijkend naar de ontwikkeling van de doelgroep past de ontwikkeling van het budget en de uitgaven niet bij de groei van de doelgroep. De doelgroep kende een groei van 54% door de verhoging naar 120% van het sociaal minimum. Dan is te verwachten dat het budget van 2016 eenzelfde groei kent ten opzichte van 2015, echter deze is met 43% gestegen. De uitgaven laten in 2016 een daling van 1% ten opzichte van 2015 zien.

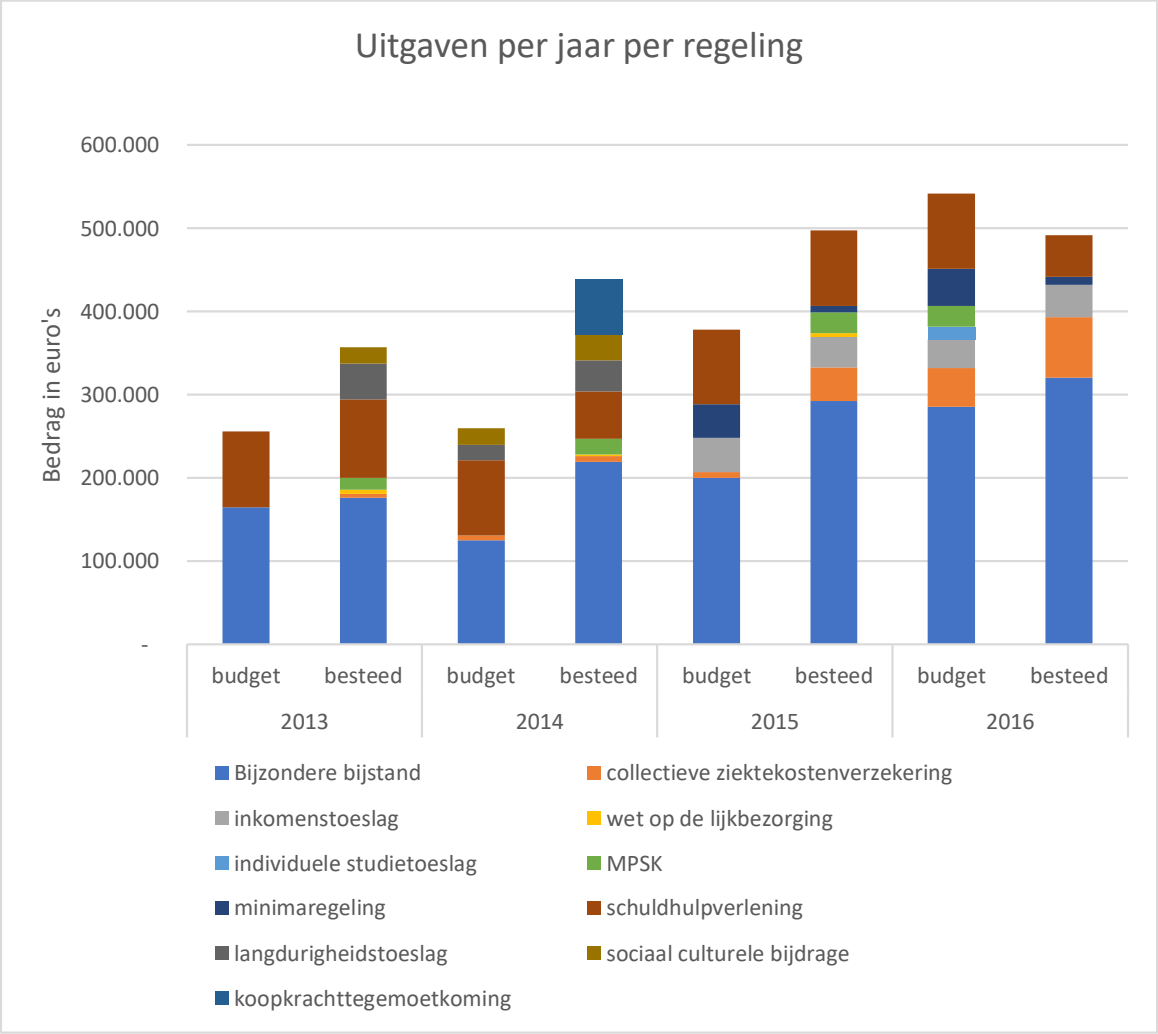

Figuur 4. Uitgaven per jaar per regeling

Kansen voor kinderen: extra budget vanaf 2017
Staatssecretaris Klijnsma van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft op 20 september 2016 bekend gemaakt dat het kabinet jaarlijks structureel € 85 miljoen ter beschikking stelt aan gemeenten om álle kinderen kansen te geven. Kinderen moeten mee kunnen doen. Sociaal, met sport, cultuur en op school. Om er zeker van te zijn dat het geld terecht komt bij de kinderen, komt hier een onorthodoxe aanpak voor: kinderen worden in natura geholpen, bijvoorbeeld met zwemlessen, voetbalschoenen of een fiets.

Het kabinet stelt dat veel kinderen ondanks alle inspanningen en extra investeringen nog steeds niet mee kunnen doen. Ook de cijfers liegen niet. In 2014 leefden meer dan 400 duizend kinderen in Nederland in een huishouden met een laag inkomen. Een derde daarvan kan niet op muziek- of sportles door geldproblemen. Veel van hen kunnen niet hun verjaardag vieren, hebben geen warme winterjas en geen goede fiets.

Het is de bedoeling dat gemeenten vanaf 2017 samen met alle partners de kinderen in de doelgroep gaat vinden om hen het juiste aan te bieden. Het gaat om partners zoals het Jeugdsportfonds, Jeugdcultuurfonds, Stichting Leergeld, Jarige Job, de consultatiebureaus, scholen, sportverenigingen en buurtmedewerkers. Steenbergen ontvangt hiervoor met ingang van 2017 jaarlijks € 78.711 uit hoofde van deze decentralisatie-uitkering Armoedebestrijding kinderen.

Benutting van de regelingen
Om te kijken hoeveel procent van de doelgroep gebruik maakt van de gemeentelijke belastingen zijn twee regelingen geanalyseerd: de kwijtschelding gemeentelijke belastingen en de MPSK. Beide zijn goed te analyseren, aangezien de gemeentelijke heffing huishoudengericht is en het aantal kinderen per inkomenscategorie ook bekend is. Daarnaast is de mate van actieve informering door de gemeente verschillend. Op de aanslag van de belasting staat dat er kwijtschelding mogelijk is, dat maakt dat de bekendheid waarschijnlijk groter is dan bij de overige regelingen. Het gemiddeld aantal kwijtscheldingen gemeentelijke belastingen is over de periode 2014-2016 354. Het gemiddeld aantal huishoudens op 101%[19] van het sociaal minimum in over dezelfde periode 553. Dat betekent dat minimaal 64% van de doelgroep gebruik maakt van de mogelijkheid tot kwijtschelding van gemeentelijke belastingen. Dit percentage kent een marge, daar de invloed van de vermogenscomponent niet meegerekend is. Eenzelfde rekensom is te maken voor de MPSK en het aantal kinderen in de doelgroep, aangezien er per kind jaarlijks eenmalig gebruik gemaakt kan worden van de MPSK. Gemiddeld zijn er 63 toegewezen beschikkingen voor de MPSK uitgegeven in de periode 2014-2016. Het gemiddeld aantal kinderen in diezelfde periode in de doelgroep was 320. Dat betekent dat slechts 20% van de kinderen gebruik maakt van de mogelijkheden van de MPSK. Als dan jaarlijks het budget overschreden wordt, valt te concluderen dat de gemeente niet toewerkt naar een brede bekendheid van de regelingen in de samenleving.

[19] De minimascans van Stimulansz geven geen cijfers voor 100% van het sociaal minimum, waardoor in deze berekening gebruik gemaakt is van het wel bekende cijfer voor 101%. Uitgaande van de minime verschillen tussen 101% en 105%, verwacht de RKC dat 101% vrijwel gelijk zal zijn met 100%.

Bevinding over ontwikkelingen in doelgroep, aanvragen, budget en uitgaven

De gemeente heeft door de minimascans van Stimulansz inzicht in hoe de doelgroep zich qua omvang heeft ontwikkeld en wat de maximale verwachting daarover is. Hiermee voldoet de gemeente aan het eerste criterium in het referentiekader. De gemeente baseert de begroting niet op de uitgaven in het jaar ervoor. De uitgaven lagen in 2013, 2014 en 2015 meer dan 25% boven de begrote kosten; alleen in 2016 was de afwijking geringer en lagen de uitgaven 9% onder de begrote kosten. Hiermee voldoet de gemeente deels aan het referentiekader in de zin dat de uitgaven in lijn zijn met het budget. De komende jaren zullen uitwijzen of budget en uitgaven net als in 2016 meer op elkaar aansluiten. De afwijkingen tussen budget en uitgaven zijn voor de gemeente geen reden geweest om het budget aan te passen. Het gaat om open einde regelingen waar de gemeente beperkt op kan sturen. Dit maakt dat het college en ambtelijke organisatie het minder van belang achten om op basis van opgedane ervaringen en een analyse van toekomstige ontwikkelingen realistisch te begroten. Van bijsturing is geen sprake. Hierdoor voldoet de gemeente niet aan het derde criterium in het referentiekader.

2.5 Informeren van de raad

Deze paragraaf gaat in op de volgende onderzoeksvraag:

7. *Op welke wijze is de raad geïnformeerd over budget en uitgaven in het kader van het armoedebeleid?*

Referentiekader	Score
Het college informeert de raad minimaal jaarlijks over budget en uitgaven in het kader van het armoedebeleid.	De gemeente voldoet niet
Ook biedt het college inzicht in de ontwikkeling en de achtergrond van de ontwikkeling.	De gemeente voldoet niet

Het college informeert de raad op diverse wijzen over de uitvoering van het armoedebeleid. De raad ontvangt jaarlijks de jaarrekening en de begroting van de ISD. De begroting wordt door de raad vastgesteld, van de jaarrekening neemt ze kennis. Zowel de jaarrekening als de begroting van de ISD richten zich op de bedrijfsvoering van de ISD, niet op de specifieke regelingen die de ISD uitvoert voor Steenbergen. De informatie hierover is opgenomen in maandelijkse monitors en kwartaalrapportages van de ISD. Over de informering van de gemeenten door de ISD is de ISD niet eenduidig. In de begrotingen schrijft de ISD:

> *De Planning & Control cyclus voorziet in periodieke rapportages met betrekking tot de financiële en beleidsmatige voortgang. Deze rapportages worden eveneens verstrekt aan de Colleges van de drie deelnemende gemeenten. Externe informatieverstrekking vindt plaats via de begroting en het jaarverslag. Elke maand verstrekt de ISD Brabantse Wal aan de gemeenten Bergen op Zoom, Steenbergen en Woensdrecht managementinformatie. Naast diverse financiële rapportages is hierin ook een overzicht opgenomen van de ontwikkelingen binnen de uit te voeren programma's voor de diverse gemeenten. Daarnaast wordt elk kwartaal informatie aangeboden aan de gemeenteraden van Bergen op Zoom,*

Steenbergen en Woensdrecht in de vorm van een kwartaalmonitor. (Onderlijning door de RKC).[20]

In de jaarrekening komt de gemeenteraad onder het kopje 'informatievoorziening' niet terug:

> *De Planning & Controlcyclus voorziet in periodieke rapportages met betrekking tot de financiële en beleidsmatige voortgang. Deze rapportages worden eveneens verstrekt aan de Colleges van deelnemende gemeenten. Externe informatieverstrekking vindt plaats via de begroting en het jaarverslag. Elke maand verstrekt de ISD Brabantse Wal aan de gemeenten Bergen op Zoom, Steenbergen en Woensdrecht managementinformatie in de vorm van een A4-monitor. In deze rapportages wordt een cijfermatig overzicht gegeven van de gecumuleerde resultaten tot dan toe voor de uit te voeren programma's voor de diverse gemeenten afgezet tegen de hiervoor geraamde bedragen. Daarnaast wordt in de kwartaalrapportages per gemeente verder ingegaan op de ontwikkelingen binnen deze uit te voeren programma's.* (Onderlijning door de RKC)[21]

In beginsel is het aan het college om de raad te informeren over de taakuitvoering door de ISD. Bij navraag bij de griffie blijkt de gemeenteraad – in tegenstelling tot wat de ISD hierover vermeld - geen kwartaalrapportages toegestuurd te krijgen. Ook de maandelijkse monitor wordt de gemeenteraad niet toegezonden. De gemeenteraad van Steenbergen is zodoende noch op de hoogte van de uitvoering van het minimabeleid, noch op de hoogte van de ontwikkelingen in het budget van de regelingen. Deze documenten zijn wel bij de ambtelijke organisatie aanwezig.

De Stichting Leergeld voert in opdracht van de gemeente de regeling Maatschappelijke Participatie Schoolgaande Kinderen uit. De gemeenteraad van Steenbergen krijgt de jaarrekening en de begroting van Stichting Leergeld niet toegestuurd. Ook ontvangt de raad de tussentijdse rapportages van Stichting Leergeld niet. In de vaststelling Regeling Maatschappelijke Participatie Schoolgaande Kinderen 2016 is het volgende over verantwoording opgenomen: *"Binnen 3 maanden na beëindiging van het kalenderjaar dient Leergeld verantwoording over de bestede gelden af te leggen aan het college."*[22] In de praktijk stuurt Stichting Leergeld de jaarrekening naar de ISD, evenals tussentijdse kwartaalrapportages. De ISD stuurt deze documenten niet door naar de ambtelijke organisatie van de gemeente Steenbergen, noch naar het college van Steenbergen.

Het college brengt de gemeenteraad van Steenbergen op de hoogte van wijzigingen in het minimabeleid, zoals bij de verruiming van de minimaregelingen in juli 2016.[23] Daarnaast stelt de gemeenteraad vragen aan het college, zowel schriftelijk als mondeling.

De jaarrekening van de gemeente spreekt in het programma Recreatie, Economie en Participatie kort over het minimabeleid. Onder het kopje 'voortgang beleidsagenda' staat het opzetten van een

[20] Begroting ISD 2017 pagina 13-14.
[21] Jaarrekening ISD 2016 pagina 13-14.
[22] Besluit B&W vaststelling Regeling Maatschappelijke Participatie Schoolgaande Kinderen 2016 12 juli 2016.
[23] Raadsmededeling Verruiming Minimaregelingen 12 juli 2016

‘breed programma waarbij elke burger kansen krijgt’ als continu proces omschreven.[24] Het is de RKC onbekend wat dit programma behelst. Bij de financiële verantwoording geeft het college aan een nadeling resultaat van €117.000 euro te hebben op de post ‘gemeentelijk minimabeleid’, de kwijtschelding gemeentelijke belastingen. Het verschil tussen begroting en resultaat komt door het wegwerken van de achterstand bij gemeentelijke belastingen voor de jaren 2014 en 2015, waardoor er meer verzoeken voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen zijn binnengekomen en gehonoreerd dan verwacht.

Bevinding over informering van de raad

De gemeenteraad is niet op de hoogte van budget en uitgaven in het minimabeleid. De jaarrekening van de ISD is het enige rapportagedocument dat de raad toegestuurd krijgt. Deze jaarrekening is gericht op de bedrijfsvoering van de ISD. Ook de jaarrekening van de gemeente geeft geen inzage in de uitgaven gelieerd aan de gemeentelijke minimaregelingen. Daarmee voldoet de gemeente niet aan het eerste criterium in het referentiekader. Doordat het college de kwartaalrapportages niet met de raad deelt, noch de informatie daaruit rapporteert aan de raad, is de raad niet op de hoogte van de ontwikkelingen in het domein van het minimabeleid en achtergronden van deze ontwikkelingen. Daarmee voldoet de gemeente niet aan het tweede criterium in het referentiekader.

[24] Jaarstukken 2016 pagina 57.

3. Conclusies en aanbevelingen

3.1 Conclusies

De rekenkamercommissie constateert dat Steenbergen, net als andere gemeenten in de regio, te maken heeft met het vraagstuk van armoede. In Steenbergen is het vraagstuk een fractie groter dan in andere regionale gemeenten met minder dan 30 duizend inwoners, maar kleiner dan in steden als Bergen op Zoom en Roosendaal. De gemeente heeft de ontwikkeling van de doelgroep in beeld middels de minimascans van Stimulansz. De gemeente heeft een set voorzieningen om de Steenbergse bevolking te helpen, die overeenkomt met hetgeen andere gemeenten in de regio aanbieden. Steenbergen heeft ook diverse regelingen specifiek voor kinderen die opgroeien in een gezin met een inkomen rond het sociaal minimum. De gemeente vindt het belangrijk dat ook deze kinderen mee kunnen doen in de samenleving, bijvoorbeeld door aan sport te doen of door muziekles te volgen. De Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD) Brabantse Wal is het toegangsloket voor de diverse regelingen voor Steenbergen, Bergen op Zoom en Woensdrecht. Specifiek voor Steenbergen vormt De Vraagwijzer als toegangsloket een belangrijke functie. Het blijkt dat de persoonlijke benadering en de integrale aanpak door meerdere hulpbiedende instanties in de Vraagwijzer gewaardeerd worden. De diverse regelingen hebben een openeinde-karakter en de uitgaven zijn de afgelopen jaren toegenomen. Er is – met uitzondering van 2016 – de afgelopen jaren geen sprake geweest van onderbesteding in financiële zin. Er is een vangnet van elkaar aanvullende organisaties in Steenbergen die zich richten op het tegengaan van armoede. Kort samengevat heeft de gemeente met de eigen voorzieningen, een integrale benadering door het loket in de Vraagwijzer en het netwerk aan hulpbiedende organisaties belangrijke basisvoorwaarden hulp aan minima op orde.

Toch ziet de rekenkamercommissie een aantal essentiële verbeterpunten. Het eerste verbeterpunt betreft het beleid. Het college en de ambtelijke organisatie c.q. ISD Brabantse Wal zijn uitvoeringsgericht. Er is sprake van uitvoering zonder dat de gemeente een analyse heeft gemaakt van de doelgroep en de mogelijkheden en beperkingen van de doelgroep. Het onderzoek maakt duidelijk dat er goede intenties zijn en een impliciete visie op armoede en hoe eruit te komen, maar een door raad of college vastgesteld overkoepelend beleidskader voor minimabeleid ontbreekt. Hierdoor is het niet mogelijk te bepalen of de uitvoering in Steenbergen doeltreffend is.

Een tweede verbeterpunt is het gebrek aan regie door de gemeente. Er is een netwerk van organisaties, die op diverse wijzen huishoudens in armoede ondersteunen. De contacten tussen de diverse organisaties onderling en de contacten van de gemeente met deze organisaties zijn – enkele uitzonderingen daargelaten – beperkt. Het maakt dat informatie over gemeentelijke en andere voorzieningen niet bij alle betrokkenen in het netwerk bekend zijn. Een spil- en regiefunctie ontbreekt; de gemeente geeft daar nog niet actief invulling aan. Dat is jammer, omdat armoedebestrijding juist gebaat is bij een integrale benadering door alle betrokken organisaties.

Een derde verbeterpunt betreft de toegankelijkheid van de voorzieningen. De informatievoorziening op de website van de gemeente is onoverzichtelijk en onduidelijk evenals de doorverwijzingen naar de Vraagwijzer en de ISD. Dit is vooral problematisch omdat het als een drempel fungeert voor de doelgroep. Zo kan de informatievoorziening een oorzaak zijn dat niet alle huishoudens in de doelgroep gebruik maken van de voorzieningen waar ze baat bij kunnen hebben.

Ten slotte is de gemeenteraad niet op de hoogte van het budget en de specifieke uitgaven in het minimabeleid. Doordat het college de kwartaalrapportages niet met de raad deelt, noch de informatie daaruit rapporteert aan de raad, is de raad niet op de hoogte van de ontwikkelingen in het domein van het minimabeleid en achtergronden van deze ontwikkelingen.

3.2 Aanbevelingen

De rekenkamercommissie komt op basis van het onderzoek tot de onderstaande aanbevelingen.

Aan de raad:

Aanbeveling 1
Bepaal welke visie de gemeente heeft op armoedebestrijding en stel een integraal beleidskader armoedebestrijding op.

Aan het college:

Aanbeveling 2
Treedt als gemeente regisserend op in het netwerk van organisaties die armoede signaleren, bestrijden en hulp bieden. Verstrek proactief informatie aan deze organisaties over de diverse gemeentelijke regelingen en treedt op als verbinder tussen organisaties om samenwerking te faciliteren.

Aanbeveling 3
Zorg als gemeente dat scherp in beeld is welke personen (mogelijk) tot de doelgroep behoren. Dit vraagt om een aanvullende inspanning bovenop het inzichtelijk hebben van de omvang van de doelgroep. De achterliggende gedachte is dat de rekenkamercommissie het van belang acht dat de gemeente actief verkent wie tot de doelgroep behoort om zo te kunnen anticiperen op een hulpvraag. Vroegtijdig signaleren is van belang. Organisaties zoals scholen hebben ook een essentiele rol in het signaleren van (jeugd)armoede.

Aanbeveling 4
Informeer inwoners op toegankelijke wijze over de (gemeentelijke) regelingen. Eén overzichtelijke, op de doelgroep toegespitste en goed functionerende website is daarbij een minimumvoorwaarde. Het is van belang dat de doelgroep op een zodanige wijze informatie ontvangt dat de strekking goed overkomt; dat kan schriftelijk zijn, maar voor veel mensen werkt een persoonlijk gesprek – zoals nu wordt gevoerd in de Vraagwijzer - beter. Het is zaak deze benadering te bestendigen en te versterken.

Aanbeveling 5
De integrale benadering door de samenwerkende organisaties in de Vraagwijzer vervult een belangrijke rol. Een integrale en persoonlijke benadering zorgt ook voor maatwerk. Elke casus is immers uniek. Streef daarbij ook bij de uitvoering van het armoedebeleid naar één gezin, één plan, één regisseur.

Aanbeveling 6
Ga daarnaast niet zonder meer uit van eigen initiatief en zelfredzaamheid van inwoners die in armoede leven: sommige van hen hebben baat bij een pro-actieve benadering door de gemeente.

Aanbeveling 7
Informeer de gemeenteraad minimaal eenmaal per jaar door middel van kwantitatieve en kwalitatieve data over de uitvoering het gemeentelijk armoedebeleid.

Bijlage 1. Bestuurlijke reactie

gemeente Steenbergen

De Heen Dinteloord Kruisland Nieuw-Vossemeer Steenbergen Welberg

UM1707822

ons kenmerk	:	UM1707822
zaaknummer	:	
uw kenmerk	:	
uw brief van	:	2 oktober 2017
afdeling	:	Beleid
contactpersoon	:	Ruud Peeters
telefoonnr.	:	0167-543 413
bijlage(n)	:	

Rekenkamercommissie
t.a.v. mr. B. Acer
Postbus 6
4650 AA STEENBERGEN

onderwerp : Bestuurlijke reactie op het rapport Rekenkameronderzoek Armoedebeleid

Steenbergen, 7 november 2017

Geachte Rekenkamercommissie,

Op 23 oktober stuurde u ons het concept toe van uw rapportage armoedebeleid met het verzoek een bestuurlijke reactie op dit concept te geven. Allereerst willen wij u hartelijk danken voor het werk dat in het kader van het onderzoek is verricht. Met deze brief voldoen wij aan uw verzoek. We zullen in deze bestuurlijke reactie ingaan op uw rapportage.

U doet een zestal aanbevelingen, nr. 2 tot en met 7, aan het college om verbetering aan te brengen.

Aanbeveling 2

U stelt dat er een gebrek aan regie is door de gemeente, dat de contacten met de organisaties onderling en met de gemeente beperkt zijn en dat het ontbreekt aan een integrale benadering. Wij merken graag op dat de opdracht, die het college van de gemeente Steenbergen, de projectgroep van het programma Transformatie in voorzieningen heeft gegeven hier sinds eind 2016 bezig is. Hun opdracht is: herstructureer het aanbod van de sociale voorzieningen: houd de bestaande voorzieningen in het voorliggende veld en de maatwerkvoorzieningen tegen het licht. Het doel van het programma is dan ook om een aanbod aan sociale voorzieningen te realiseren, waardoor inwoners naar vermogen mee kunnen doen aan de samenleving. Zij hebben daarbij een inventarisatie uitgevoerd zij hebben gesproken met ca. 50 beleidsmedewerkers, 30 organisaties en ca. 100 inwoners. Zij hebben bijeenkomsten georganiseerd met inwoners, de verschillende dorpsraden en adviesraden. Er zijn enquêtes uitgevoerd op straat, bibliotheek en in de hal van het stadskantoor in Steenbergen. Aan allen zijn tijdens bijeenkomsten en interviews de onderstaande vragen gesteld:

Vragen aan de gemeente? Bel ons via 140167 of kijk op www.gemeente-steenbergen.nl
Correspondentieadres: Postbus 6, 4650 AA Steenbergen Bezoekadres: Buiten de Veste 1, 4652 GA Steenbergen
e-mail: info@gemeente-steenbergen.nl

- Als je opnieuw mocht beginnen, hoe zou het aanbod aan voorzieningen er volgens jou uit moeten zien?
- Analyse huidige aanbod:
  - Wat moet er veranderen in het huidige aanbod?
  - Wat moet blijven in het huidige aanbod?
  - Wat mis je in het huidige aanbod?
- Hoe ervaart u de samenwerking met de drie gemeenten?
- Hoe zou u de huidige samenwerking met de gemeente omschrijven?
- Noem één actiepunt waarvan je vindt dat deze in ieder geval moet worden opgenomen in het op te stellen actieplan.

De bevindingen van de projectgroep worden weergegeven in een actieplan in de vorm van conclusies met aanbevelingen. Een van de belangrijkste conclusies van de inwoners en organisaties is dat zij geen voorzieningen missen. Er wordt aangegeven dat er heel veel is en dat het aanbod niet inzichtelijk is voor zowel beleidsadviseurs, organisaties als inwoners. Aanbevolen wordt dan ook om in het actieplan een actiepunt op te nemen over het inzichtelijk maken en houden van het ondersteuningsaanbod zowel voor proffesionals als de inwoners. Hiervoor zijn ideeën geopperd als de inzet van een marketingdeskundige, het realiseren van een etalage, het ontwikkelen van een app. Het college heeft het actieplan inmiddels vastgesteld ter uitvoering.

Het geschetste stakeholders overzicht op pagina 13, geeft een onjuist beeld van de onderlinge samenwerking. Er zijn in 2016 en 2017 bijeenkomsten georganiseerd door de ISD als uitvoeringsorganisatie, in opdracht van o.a. de gemeente Steenbergen, om voorlichting te geven aan nagenoeg alle organisaties welke zijn genoemd in het overzicht. Tijdens deze bijeenkomsten zijn alle minimaregelingen in presentaties aan de orde geweest. Het college van de gemeente Steenbergen heeft op eigen initiatief de Kringloopwinkel, het Vluchtelingenwerk en het Schuldhulpmaatje gevraagd een afdeling binnen de gemeente Steenbergen op te richten en heeft zeer regelmatig contact met deze organisaties. De Vraagwijzer is overigens geen eigenstandige organisatie, de gemeente Steenbergen heeft hier een financiële relatie mee is. Met medewerkers van de Vraagwijzer (ambtenaren van de gemeente Steenbergen) en met de Woningcorporaties is wekelijks contact over preventie en het armoedebeleid.

Veel genoemde organisaties worden overigens gemist in de lijst met geraadpleegde personen. Indien van de 11 genoemde organisaties er meer dan de huidige 3 waren gesproken zou er waarschijnlijk een reëler beeld zijn ontstaan. Organisaties die niet zijn gesproken door de onderzoeker worden flink op afstand gezet terwijl er sprake is van zeer nauw contact.

Aanbeveling 3
U stelt dat bij gemeente scherp in beeld moet zijn wie (mogelijk) tot de doelgroep behoren, om te anticiperen op de hulpvraag. Het college is het hier hartstochtelijk mee eens om die reden is de gemeente aan het werk gegaan met de huidige wijkteams in de kernen, welke de ogen en oren van de gemeente zijn onder andere in het kader van vroegsignalering. Om dezelfde reden heeft het college Stichting Leergeld uitgenodigd om hun goede werken ook in Steenbergen uit te voeren, Stichting Leergeld komt vervolgens bij de mensen thuis, ook zij zijn onderdeel van de vroegsignalering.

Aanbeveling 4
Het derde verbeterpunt betreft de toegankelijkheid van de voorzieningen en informatievoorziening. Het college heeft middels het actieplan opdracht gegeven tot het inzichtelijk maken en houden van het ondersteuningsaanbod zowel voor professionals als de inwoners. Ook de website van van de ISD Brabantse Wal zal worden aangepast. Verder zal in het eerste kwartaal van 2018 de Toptaken website in de lucht zijn. Dit zal de inwoners een samenhangender beeld geven van de verstrekkingen in het kader van het armoedebeleid. De inmiddels succesvolle integrale benadering door het loket van de Vraagwijzer zal verder worden uitgebreid tot 3 intakers.

Aanbeveling 5
Zoals u al heeft vastgesteld is deze aanbeveling de wijze waarop de medewerkers binnen het Sociaal Domein werken sinds het vaststellen van de gemeentelijke visie. We werken volgens het uitgangspunt 'één gezin, één plan, één regisseur' een integrale aanpak voor gezinnen met meerdere problemen.

Aanbeveling 6
Bij contacten via hulpverlenende instanties en ook de integrale toegang wordt er altijd een brede vraagverkenning gedaan waarbij ook de financiële situatie van het gezin aan de orde komt. Ook is er in Steenbergen sprake van onafhankelijke cliëntondersteuning, deze bestaat uit onafhankelijke ondersteuning voor cliënten met informatie, advies en algemene ondersteuning. Dit moet bijdragen aan het versterken van de zelfredzaamheid en participatie van de cliënt. De cliëntondersteuner kan een luisterend oor bieden, de cliënt wegwijs maken, steun bieden bij de voorbereiding van een aanvraag of melding en ondersteunen bij het indienen van een klacht.
Verder is er voor deze doelgroep sinds kort in de Vraagwijzer een Digipunt, dit is een spreekuur waar een goed opgeleide en ervaren vrijwilliger kan helpen met het invullen van (aanvraag)formulieren op internet en deze ook verstuurt via e-mail of een website.

Aanbeveling 7
Er zijn inmiddels, binnen de organisatie, procesafspraken gemaakt dat de opgestelde kwartaalrapportages met betrekking tot het uitgevoerde armoedebeleid door het college tijdig en periodiek worden aangeleverd bij de gemeenteraad.

U vermeld verder in uw rapport, op bladzijnde 9 in de laatste alinea, dat de gemeente Steenbergen afwijkend is omdat zij geen gebruik maken va het Sportfonds i.t.t. Bergen op Zoom en Woensdrecht, dit is onjuist. De drie gemeenten hebben vastgesteld dat het Sportfonds geen aanvulling is op de activiteiten van Stichting Leergeld. Er is door de Brabantse Wal gemeenten bewust voor gekozen geen gebruik te maken van het Jeugdsportfonds om dubbelingen in de keten te voorkomen. Enkel om historische redenen is het Sportfonds nog actief in Woensdrecht.

In het artikel geeft de onderzoeker aan dat alle organisaties onbekend zijn met de gemeentelijke regelingen en dat de wens doorklinkt voor betere informering.

Dit hoopten wij te bereiken middels presentaties tijdens een tweetal bijeenkomsten voor de organisaties, het drukken en laten verspreiden van de Leergeld folder op alle scholen in het lager en middelbaar onderwijs in de gemeente Steenbergen, een communicatiecampagne van 4 maanden, in de periode van september tot en met december 2010, waarbij alle minimaregelingen aan bod zijn gekomen in de Steenbergse Bode. Het jaarlijks stijgen van het aantal aanvragen en uitgaven op gebied van armoedebeleid staat haaks op de stelling dat inwoners en organisaties onbekend zijn met de verschillende regelingen.

Wij hopen u hiermee een passende reactie te hebben gegeven en zijn benieuwd naar de reactie van de gemeenteraad op het rapport en meer in het bijzonder op de conclusies en aanbevelingen.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Steenbergen,

de secretaris,	de burgemeester,
M.J.P. de Jongh RA	R.P. van den Belt. MBA

Bijlage 2. Nawoord rekenkamercommissie

Nawoord van de rekenkamercommissie (RKC) op bestuurlijk wederhoor, inzake het onderzoek: Armoedebeleid

In de eerste plaats spreekt de RKC haar dank uit voor het gesprek wat op 30 augustus 2017 is gevoerd met wethouder Zijlmans, de onderzoeker en de voorzitter van de RKC. In het gesprek zijn op hoofdlijnen de bevindingen uit ons rapport gedeeld en besproken. Er bestaat geen misverstand over armoede: armoede is in onze maatschappij een zeer belangrijk onderwerp, maar eveneens bijzonder lastig om daar goed en continu grip op te krijgen. De gemeente Steenbergen heeft een scala aan middelen en instrumenten beschikbaar en zet dezen dan ook in, ten behoeve van het tegengaan en beperken van armoede. In ons onderzoek zijn echter wel aanvullend een aantal verbeteringen naar voren gekomen, die het bestuur en de organisatie verder kunnen helpen bij hun ambities om armoede nog doeltreffender te bestrijden.
Ook dankt de RKC het college voor hun uitgebreide reactie op onze aanbevelingen. Ten aanzien van de reacties benadrukt de RKC dat haar aanbevelingen niet beschouwd moeten worden als zijnde een opsomming van zaken die niet goed gaan. Integendeel: de aanbevelingen dienen juist als waardevolle en aanvullende adviezen om verbeteringen te realiseren, ten behoeve van het tegengaan en beperken van armoede.

Samen met de bestuurlijke reactie en onze aanbevelingen vertrouwd de RKC erop dat u in overleg met uw gemeenteraad de aanbevelingen doorvoert.

Tot slot adviseert de RKC de gemeenteraad om op basis van het rapport samen met uw college een integraal beleidskader voor armoedebeleid te ontwikkelen.

De rekenkamercommissie:
John Coppens (voorzitter)
Bülent Acer (secretaris)
Annette Vorster
Remy Lemmens
Ad Theuns
Willem van den Berge

Bijlage 3. Geraadpleegde personen

Winfried van Beers	beleidsmedewerker, ISD
Martien Franken	voorzitter, Stichting Leergeld
Eric Graafmans	directeur, basisschool Maria Regina
Leon Mouwen	intaker, Stichting Leergeld
Wim van Overveld	voorzitter, Stichting Goed Ontmoet
Ruud Peeters	regiefunctionaris, gemeente Steenbergen
Barbera Rumkorf	baliemedewerker Vraagwijzer, ISD
Susan van Schilt	intaker Vraagwijzer, ISD
Willemine Spek	medewerker bijzondere bijstand, ISD
Jolanda Suijkerbuijk	schuldhulpverlener, ISD
Wietse Visser	directeur, basisschool Gummarus (tevens bestuurslid van het R.K. Weeshuis)
Cors Zijlmans	wethouder, gemeente Steenbergen
Diverse personen	doelgroep armoedebeleid c.q. klanten van de Voedselbank (enquete en korte persoonlijke gesprekken)

Telefonische gesprekken:

Mw. Stok	Open Deur
Dhr. Chazhoor	Gummaruskerk
Diverse personen	Leger des Heils
Naam onbekend	Intaker Voedselbank

Bijlage 4. Gemeentelijk overzicht minimaregelingen

Regelingen voor de minima van de gemeente Steenbergen

Als u een laag inkomen heeft, kan het wel eens moeilijk zijn om rond te komen. Na het doen van de boodschappen en het betalen van de huur heeft u vaak geen geld meer over voor iets extra's. Geld om uw kinderen te laten sporten of om te sparen voor een nieuwe wasmachine lukt dan niet altijd. Dit geldt dus niet alleen voor mensen met een bijstandsuitkering maar ook voor inwoners van Steenbergen met een laag salaris of lage uitkering.

Er is een groot aantal regelingen die het rondkomen wat makkelijker kunnen maken. Dit zijn regelingen die helpen om mensen met een minimuminkomen zo goed mogelijk deel te laten nemen aan de samenleving.

1.	Bijzondere Bijstand
Beschrijving	Bijzondere bijstand is een bijdrage in extra kosten die men niet iedere dag maakt. Vaak als gevolg van een bijzondere situatie. Soms kan men die kosten niet of niet helemaal betalen omdat er een laag salaris of een uitkering is of omdat het om zeer hoge bedragen gaat. In deze gevallen kan de gemeente een financiële bijdrage verstrekken. Bijzondere bijstand wordt niet gegeven voor normale uitgaven die iedereen heeft zoals voeding, kleding of huur.
Doelgroep	Iedereen kan bijzondere bijstand aanvragen, of er nu loon, pensioen of een uitkering wordt ontvangen .
Hoogte	De bijzondere bijstand kan kosten geheel of gedeeltelijk vergoeden. De hoogte van de vergoeding is afhankelijk van de draagkracht. Draagkracht is dat deel van het inkomen en vermogen waarmee men de kosten zelf kunt betalen. In het algemeen geldt dat er geen draagkracht is indien er een inkomen is rond bijstandsniveau.
Voorwaarden	Of er recht is op bijzondere bijstand, hangt af van inkomen en vermogen. De ISD Brabantse Wal hanteert hiervoor een inkomens- en vermogensgrens (zie tabel onder)

2.	Collectieve ziektekostenverzekering
Beschrijving	De wet staat gemeenten toe om categoriale bijzondere bijstand voor een Collectieve Zorgverzekering voor minima (CZM) te verstrekken. Het gaat hier altijd om een aanvullende verzekering. Door het afsluiten van een CZM kunnen de gemeenten de toegankelijkheid van de verzekering voor minima vergroten en de tegemoetkoming in medische kosten verbeteren
Doelgroep	Iedereen met een inkomen tot 120% van de bijstandsnorm kan meedoen met de collectieve zorgverzekering
Bijzonderheden	Aanvragen bij Intergemeentelijk Sociale Dienst Brabantse Wal (ISD). Deelname kan éénmaal per kalenderjaar op 1 januari wanneer men van een andere zorgverzekeraar overstapt

3.	Regeling sociaal culturele bijdrage
Beschrijving	Deze regeling is bedoeld om de maatschappelijke participatie van inwoners met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum te bevorderen. Deze declaratieregeling is een belangrijk middel om sociale uitsluiting te voorkomen. Uitgangspunt is dat de declaratie betrekking heeft op kosten voor deelname aan sportieve, sociaal-culturele en educatieve activiteiten.
Doelgroep	Inwoners met een inkomen tot 120% van de bijstandsnorm.
Hoogte	De hoogte van de jaarlijkse toeslag is maximaal € 150,00 per lid van een huishouden per kalenderjaar.
Bijzonderheden	Aanvragen bij ISD.

4.	Regeling ter bevordering van maatschappelijke participatie door schoolgaande kinderen
Beschrijving	De gemeente Steenbergen vindt het belangrijk dat kinderen mee kunnen doen in de samenleving. Ze moeten bijvoorbeeld aan sport kunnen doen, muziekles kunnen volgen of genoeg schoolspullen hebben. De financiële situatie van hun ouders mag dat niet in de weg staan. Tot nu tot konden ouders voor deze zaken een geldbedrag uit de verordening maatschappelijke participatie door schoolgaande kinderen aanvragen. In de nieuwe regeling werkt dit anders. De gemeenten werken vanaf 2015 samen met de Stichting Leergeld.
Doelgroep	Ouders met schoolgaande kinderen tot de leeftijd van 18 jaar met een inkomen tot 120% van de bijstandsnorm.
Hoogte	Per kind bestaat recht op subsidie in de vorm van één voorziening naar eigen keuze per kalenderjaar. Dat betekent dat de ondersteuning van de gemeente voor kinderen voortaan niet meer een geldbedrag is, maar bijvoorbeeld zwemles, een lidmaatschap voor een sportclub of de bibliotheek.
Bijzonderheden	Aanvragen bij ISD of bij Stichting Leergeld.

5.	Individuele inkomenstoeslag
Beschrijving	De individuele inkomenstoeslag is een jaarlijkse aanvulling op het inkomen van mensen die al lang op een minimumniveau hebben moeten leven en geen zicht hebben op inkomensverbetering. Dat inkomen kan een uitkering zijn, maar ook inkomen uit werk
Doelgroep	De toeslag is alleen bedoeld voor mensen die langdurig van een laag inkomen rond moeten komen, geen zicht hebben op hogere inkomsten en de AOW-gerechtigde leeftijd nog niet hebben bereikt.
Hoogte	De hoogte van de jaarlijkse toeslag is afhankelijk van de persoonlijke situatie. Alleenstaanden en alleenstaande ouders € 315. Gehuwden en samenwonenden € 450.
Voorwaarden	• 21 jaar of ouder, maar niet ouder dan de AOW-leeftijd; • Het inkomen is de afgelopen jaren niet veel hoger geweest dan de geldende bijstandsnorm; • Er is niet méér eigen vermogen dan men voor de bijstand mag hebben; • Er is de afgelopen periode van twaalf maanden niet eerder een langdurigheidstoeslag of individuele inkomenstoeslag ontvangen;

	• Men is niet in staat om met werk een hoger inkomen te krijgen en moet kunnen aantonen dat in de afgelopen periode er alles aan heeft gedaan om het inkomen te verbeteren.

6.	Individuele studietoeslag
Beschrijving	Hiermee heeft het college de mogelijkheid mensen, van wie is vastgesteld dat ze niet in staat zijn het minimumloon te verdienen, een individuele studietoeslag te verstrekken als ze studeren. Mensen met een arbeidshandicap hebben een extra steuntje in de rug nodig als het gaat om studeren. Voor hen is de drempel om te lenen een stuk hoger, omdat de kans op een baan later lager is. Een studieregeling stimuleert mensen om toch de stap te zetten om naar school te gaan of een studie te gaan volgen. Ook biedt het een financiële compensatie voor het feit dat het voor deze groep vaak moeilijk is om de studie te combineren met een bijbaan.
Doelgroep	Studerenden die door een beperking niet in staat zijn om het minimumloon te verdienen.
Hoogte	€ 1200 voor een persoon van 18 jaar, 19 jaar en 20 jaar. € 1800 voor een persoon van 21 jaar en ouder
Voorwaarden	• 18 jaar of ouder; • Recht op studiefinanciering op grond van de WSF of op een tegemoetkoming op grond van hoofdstuk 4 WTOS; • Er is niet méér eigen vermogen dan men voor de bijstand mag hebben. • De aanvrager is met een volledige baan niet in staat het wettelijk minimumloon te verdienen, maar heeft wel mogelijkheden heeft tot arbeidsparticipatie. Voor deze beoordeling vraagt de ISD advies aan de UWV.

7.	Tegemoetkoming kosten kinderopvang op basis van een Sociaal Medische Indicatie.
Beschrijving	Financiële tegemoetkoming in de kosten van kinderopvang op grond van een sociaal-medische indicatie.
Doelgroep	Voor ouders die om sociale en/of medische redenen tijdelijk niet of onvoldoende voor hun kind(eren) kunnen zorgen en er derhalve kinderopvang nodig is.
Hoogte	Volledige tegemoetkoming is mogelijk voor ouders met een inkomen tot 120% van de bijstandsnorm. Voor ouders met een hoger inkomen zal de bijdrage afhankelijk zijn van het inkomen en/of het vermogen.
Bijzonderheden	Voor het bepalen van de noodzaak voor kinderopvang op basis van de sociaal medische indicatie is altijd een onafhankelijk advies nodig. Aanvragen bij de gemeente of de ISD.

8.	Kwijtschelding gemeentelijk belastingen.
Beschrijving	Voor de aanslag gemeentelijke belastingen is kwijtschelding mogelijk. Met deze regeling kunnen mensen die op het moment van aanvragen een inkomen tot 100% van de bijstandsnorm en weinig vermogen hebben in aanmerking komen voor kwijtschelding van de gemeentelijke heffingen.

8.	Kwijtschelding gemeentelijk belastingen.
Doelgroep	Inwoners met een laag inkomen en daardoor niet in staat om de gemeentelijke belastingen te betalen komen mogelijk in aanmerking voor kwijtschelding.
Bijzonderheden	Aanvragen bij de gemeente

Hoogte bijstand en kostendelersnorm
De kostendelersnorm betekent dat men een woning deelt met meer volwassenen, de bijstandsuitkering wordt daarop aangepast. Hoe meer personen van 21 jaar of ouder in de woning, hoe lager de bijstandsuitkering. De reden hiervoor is dat als er meer personen in de woning wonen, men de woonkosten kan delen.

De netto normbedragen per 1 januari 2017, voor mensen vanaf 21 jaar tot de pensioengerechtigde leeftijd, die een uitkering krijgen op grond van de Participatiewet zijn, per maand inclusief vakantiegeld, als volgt

Aantal volwassenen	Bijstandsnorm	110%
Gehuwden en samenwonenden	€ 1.403,98	€ 1.544,38
Alleenstaanden en alleenstaande ouders	€ 982,79	€ 1.081,07

Tabel: normbedragen volgens kostendelersnorm

Aantal volwassenen	Hoogte	Netto bedrag per persoon
Eénpersoonshuishouden	70%	€ 982,79
Tweepersoonshuishouden	50%	€ 701,99
Driepersoonshuishouden	43 1/3%	€ 608,39
Vierpersoonshuishouden	40%	€ 561,59
Vijfpersoonshuishouden	38%	€ 533,51

Vermogensgrens
Om te beoordelen of een cliënt recht heeft op een minimaregeling wordt onder andere gelet op het vermogen waarover de aanvrager beschikt of kan beschikken. Onder vermogen verstaan we de waarde van de bezittingen verminderd met de schulden. Het bedrag dat een cliënt maximaal aan vermogen mag bezitten is afhankelijk van de leefsituatie:

Alleenstaande € 5.940
Alleenstaand ouder € 11.880
Gehuwden € 11.880

Bijlage 5. Benchmark

	Steenbergen	Bergen op Zoom	Woensdrecht	Rucphen	Moerdijk	Halderberge	Roosendaal
Algemene cijfers							
Bevolking totaal [personen]	23.374	66.419	21.621	22.180	36.729	29.340	77.027
Werkloosheidspercentage [%]	6,4%	7,4%	6,%	6,8%	6,%	6,9%	7,7%
Werkzame beroepsbevolking - Zelfstandig (per 1.000 inwoners 15-65 jaar) [aantal per 1.000 inwoners]	132	115	146	134	127	107	101
percentage zzp met laag inkomen (gestandaardiseerd inkomen tot €15.000)	15,1%	16,9%	16,2%	14,1%	13,8%	14,2%	17,4%
Gemiddelde vraagprijs aangeboden woningen [dzd euro]	291	276	310	384	299	320	269
% huishoudens met inkomen onder lage-inkomensgrens [%]	7,4%	9,9%	6,8%	6,8%	5,9%	7,%	9,7%
% huishoudens met inkomen tot 105% sociaal minimum [%]	7,7%	10,2%	6,8%	7,3%	6,2%	7,3%	9,8%
Vastgesteld armoedebeleid + datum	nee	19-12-2007, optimalisatie 17-03-2016	ja, 17-12-2015	ja, 14-12-2016	ja, 6-11-2014		nee
uitvoeringsorganisatie	ISD Brabantse Wal	ISD Brabantse Wal	ISD Brabantse Wal	Werkplein Hart voor West-Brabant	Werkplein Hart voor West-Brabant	Werkplein Hart voor West-Brabant	Werkplein Hart voor West-Brabant

	Steenbergen	Bergen op Zoom	Woensdrecht	Rucphen	Moerdijk	Halderberge	Roosendaal
Maatregelen							
Bijzondere Bijstand	120,%	120,%	120,%	100,%	110,%	120,%	120,%
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	100% sociaal minimum	100% sociaal minimum	100% sociaal minimum	100% sociaal minimum	100% sociaal minimum	100% sociaal minimum	100% sociaal minimum
Individuele inkomenstoeslag	afhankelijk van persoonlijke situatie. Alleenstaand €315, gehuwden en samenwonenden €450	afhankelijk van persoonlijke situatie. Alleenstaand €315, gehuwden en samenwonenden €450	afhankelijk van persoonlijke situatie. Alleenstaand €315, gehuwden en samenwonenden €450	100%. Afhankelijk van persoonlijke situatie en vermogen. Alleenstaand €387, alleenstaande ouder €492, gehuwd of samenwonend €550.	100%. Afhankelijk van persoonlijke situatie en vermogen. Alleenstaand €387, alleenstaande ouder €492, gehuwd of samenwonend €550.	105%. Afhankelijk van persoonlijke situatie en vermogen. Alleenstaand €387, alleenstaande ouder €492, gehuwd of samenwonend €550.	100%. Afhankelijk van persoonlijke situatie en vermogen. Alleenstaand €387, alleenstaande ouder €492, gehuwd of samenwonend €550.
Collectieve ziektekostenverzekering	120% sociaal minimum	120% sociaal minimum	120% sociaal minimum	120% sociaal minimum	120% sociaal minimum	120% sociaal minimum	120% sociaal minimum
Regeling voor kinderen 4-17	120% van sociaal minimum.	120% van sociaal minimum.	120% van sociaal minimum.		110% van sociaal minimum, €180 pp/pj. Plus tijdschriftabonnement	120% van sociaal minimum, €300 pp/pj	Stichting leergeld 120%. Regeling Schoolfonds 120% €150 per kind 12-18 in vo
Regeling voor 18+	120% van sociaal minimum. Max €150 per lid van huishouden per kalenderjaar	120% van sociaal minimum. Max €150 per lid van huishouden per kalenderjaar	120% van sociaal minimum. Max €150 per lid van huishouden per kalenderjaar		110% van sociaal minimum, €180 pp/pj.	120% van sociaal minimum, €150 pp/pj	
Individuele studietoeslag	studerenden met beperking zonder kans op minimumloon. 18/19/20 jr €1200 21+ €1800	studerenden met beperking zonder kans op minimumloon. 18/19/20 jr €1200 21+ €1800	studerenden met beperking zonder kans op minimumloon. 18/19/20 jr €1200 21+ €1800	studerenden met beperking zonder kans op minimumloon. 18+ €1462	studerenden met beperking zonder kans op minimumloon. 18+ €1462	studerenden met beperking zonder kans op minimumloon. 18+ €1462	studerenden met beperking zonder kans op minimumloon. 18+ €1462
Tegemoetkoming kosten kinderopvang	120% kostendelersnorm	120% kostendelersnorm					100% uit bijzondere bijstand bij medische of sociale indicatie
Schuldhulpverlening	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja

Bronnen: websites gemeenten en daaraan verbonden uitvoeringsorganisaties, rapport rekenkamer West-Brabant, Centraal Bureau voor Statistiek (CBS). Er heeft verder geen aanvullende verificatie plaatsgevoenden bij genoemde gemeenten in het kader van dit rekenkameronderzoek.